

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Suhm, P. F.; udg. af Peter Friderich Suhm.
Titel Title:	<u>Samlinger</u>
Bindbetegnelse Volume Statement:	Vol. 2; Stk. 1
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kjøbenhavn : trykt hos Brødrene Berling, 1771-1776
Fysiske størrelse Physical extent:	6 bd.

DK

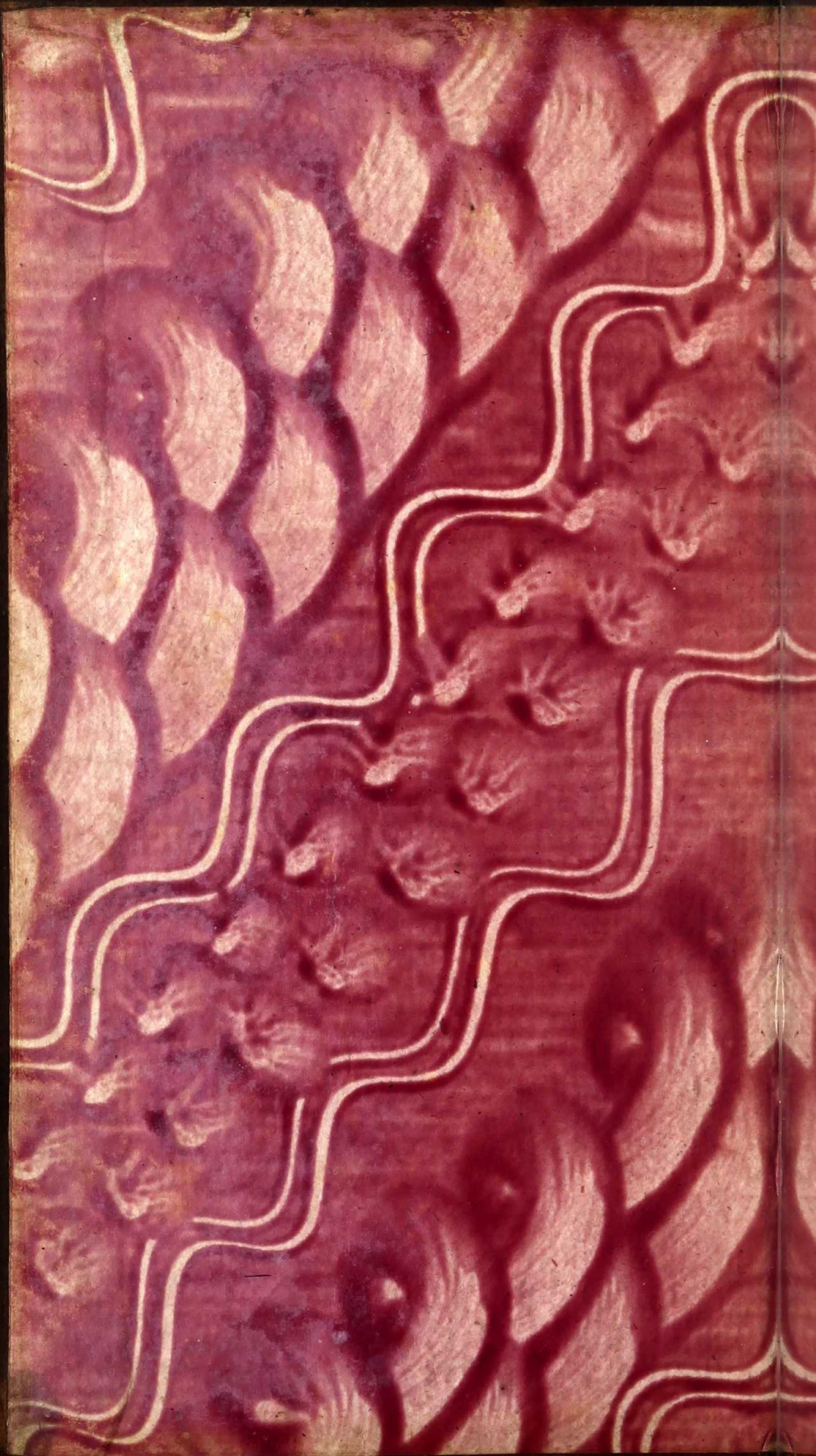
Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

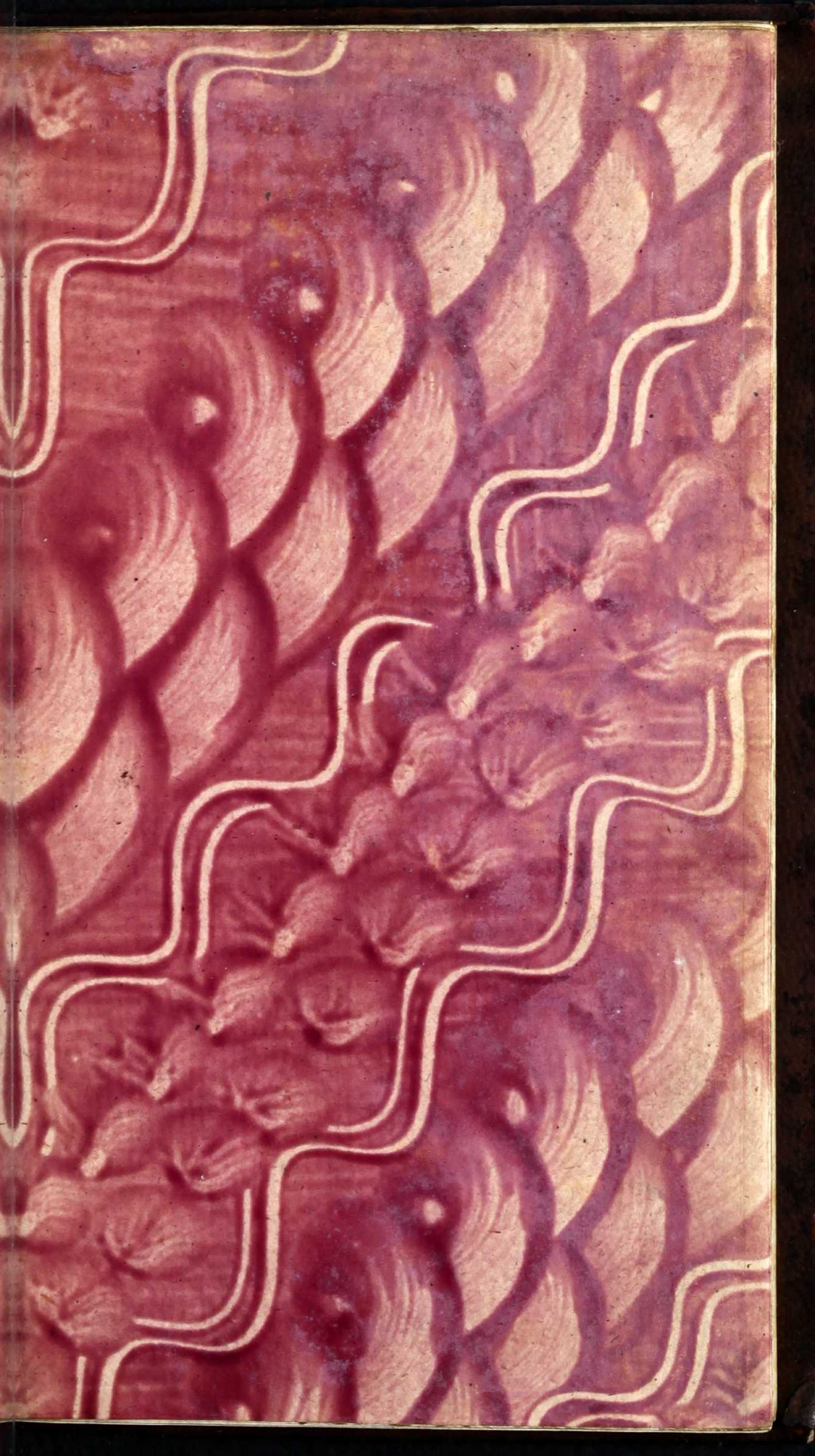
UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

52, - 108.

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 52 8°

1 1 52 0 8 05238 1

+Rex

© 1880

THE

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

Samlinger,

Udgivne

af

Peter Friderich Suhm.

II. Bind.

I. Stykke.

Kiøbenhavn, 1775.

Erykt hos Brødrene Berling,
boende i Pillestræde.

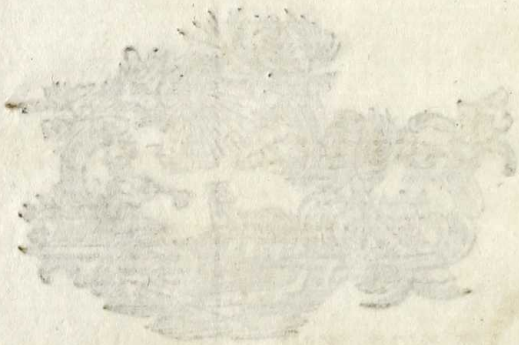

Cambridge

1800

70

Frederick Augustus

II. Band

I. Theil

1777
Royal Soc
Harniensis

XV.

Blandede Tanker.

Det man mest frygter for og venter, skeer siælden. Hele Europa bævede for Spaniens Magt, og skielvede at komme under Aaget. Spanien, Nederlandene, Keyserdommet, vigtige Dele af Italien, og hele America Rigdomme foreenede sammen i een Person syntes at giøre denne Frygt vel grundet; allerhelst den som bar saa mange Kroner var en arbejdssom, tapper, ærgierig og forslagen Herre. Men han træder af Skuepladsen og strap forandrer den sig. Det mægtige Rige

Rige bliver skiftet i tvende Dele, hvoraf den mægtigste vel faaer en Herre til Regent, som besidder adskillige store Egenstaber, men mangler dog Tapperhed, og er derimod fuld af Mistanke, Frygt, Stræng-
 hed, ja Tyrannie. Imidlertid vedvaerer dog Europæ Frygt endnu noget under ham, formeres ved Portugals Undertvingelse og Frankeriges jammerlige Tilstand, men formindskes derimod noget ved Hol-
 lands Frafald. Dog en lang Råd af usle og søvnagtige Konger forvandler Europæ Frygt til Sikkerhed, og Spanien, som nylig var en Gienstand for Skræk, bliver det nu for Medynk. Men nu frygter man for Frankerige; Ludvig, byggen-
 de paa den Grund Richelieu har lagt, drager Europæ Opmærksomhed til sig; men Frankeriges store Magt sødes og døer med ham. Nu grubler man over Preussens og Ruslands Tilvæxt. Saasnart føyer en hurtig og dristig Herre et Landskab til sit Kongerige, før strax alles Ind-
 bildningskraft kommer i Bevægelse, man passer Omstændighederne saaledes sammen, at denne Herre overvælder i ens Tanker alle sine Naboer. Man tænker ikke paa at han er dødelig, og at der ville mange Secula til, inden hvert Land frembringer en Carl 5., en Ludvig, en Peter, en Fride-

Friderich, en Catharina, og at Macedonien og Rusland ere rare Exempler og Undtagelser i Historien, da det første havde to store Regenter efter hinanden, og det sidste to, som en ved en lang Mellemtid vare skilte ad. Nu døer den store Regent, og har en slet til Eftermand. Naboe-Riget derimod, som skielvede for ham, faaer nu derimod en stor, eller dog i det mindste en middelmaadig Behersker, og nu begynder det efter sin Nad at glimre, og det andet at falme. Alle menneskelige Ting ere Forandring underkastede, og: *Ludit in humanis divina potentia rebus.* Overalt er intet vissere, end at et Rige er undertiden svagest, naar det synes stærkest, og har opført de mest glindsende Optrin. Saaledes havde det været let at overvælde Sverrige under Christina, strax efter at den for dette Land saa ærefulde Bestphalske Fred var sluttet. Og stort anderledes tænker jeg ikke om Preussen efter sidste Fred. Hvor ussel var en Macedonien efter Alexanders Død? og Danmark efter Knud den Stores? og Sverrige efter Carl Gustavs og Caroli 12? Naar Riger en have desto mere Styrke og Størrelse, saa svækkes de overmaade meget ved endog lykkelige Krige; hvad de vinde i udvortes Ansæelse, tabe de i indvortes Forfatning;

men man lader sig blinde af den ydre Glands; Sværdene falde Naboerne af Hænderne, og Rngtet virker tidobbelt mere, end Virfeligheden.

Gemeenligen tilskrives Tyngden, eller det at alle Ting falde oven fra ned ad, til den tilstrækkende Kraft i Midten, men mon ey Omkredsen kan have denne Kraft, og mon den ey kan oppvækkes ved Jordens hastige Dreynng om sin Axe, eller snarere dens Gnining imod Atmosphæren, og Atmosphærens Gnining paa den igien. Dette forarsager en Varme, og man seer, at naar Bernstein, Glas &c. ved en hæftig Bevægelse blive varme; saa trække de mange Ting til sig, ved det de blive electriske. Var den tiltrækkende Kraft i Jordens Middelpunkt, saa maatte Jorden alt blive tættere og tættere, jo mere man kom ned i den; men nu er Jordens indre Dele upaatvileligen fulde af Huler og af Gloder; dog jeg tilstaaer at vi endnu ikkun kradsse i dens Skorpe og Overflade. Hvo veed om Jorden midt i ey er gandske huul, og indeholder en anden Verden i sig. Saa blev Klims Reise endda ey saa digter. Underligt synes det mig, at 1700 Mile ey skulde indeholde andet, end en død og livløs Materie, og jeg kan ikke overtale mig til
at

at troe, at Gud en havde kunnet finde paa anden Maade at holde Jorden sammen ved, og at hindre dens Atomer eller Monader at adsprede sig overalt i vort hele Systema Solare, allerheldst han haver været saa omhyggelig for at proppe vor Overflade saa fuldt med Liv, saa at han haver stablet levende Skabninger op paa levende Skabninger, hvorvel undertiden paa nogles Beskøftning, og til deres ringe Fornøelse. Ingen Tanke kommer mig herligere for, end da Gud selv er lutter Liv, saa har og lutter Liv opfyldt alle hans Skabninger, og fyldt det umaalelige Rum, danner ved ham. Mon man herved skulde gjøre Gud større end han er, som en har villet anvende paa Leibnitzes Meeninger. Atmosfæren har maaskee alene Kraft nok ved sin Trækken at holde vor Jord sammen. Dog vor Jord trykker igien paa den, og dens Tryk synes ved første Øiekast at burde være større; men Luften er elastisk; den hæftige Bevægelse og Varme vider den ud; maaskee og Aarsager uden for den presser den igien til Jorden; Maaenen, som nærmest, veyer 'uden' Tvil paa den; Solstraalerne sætte den i Bevægelse, og Solens egen uhyre Massa maatte uden Tvil klemme den sammen, dersom den ikke var saakjælastisk, og saa stort, og net op det

rette Mellemrum mellem begge. Maupertuis foreslog at grave til Jordens Middelpunkt, og forsikrede at man da vilde faae forunderlige Ting at see. Hertil behøvedes i det mindste et helt Kongerige, og som Polen er desuden til Pris, saa kunde man anvende den øvrige Deel af dette Rige paa saadan Maade, og sætte Polakkerne til at grave med Poninski i Spidsen. Det vilde have en fortreffelig Virkning paa deres moralske Character.

De fleste Europæiske Folk have deres Heltedigtere: Italien Tasso og Ariost, Spanien Lopez de Vega og Ercilla, Portugal Camoens, Frankerige Voltaire, Engelland Milton og Glover, Holland Vondel, Sydskland Klopstock, Sverrige Celsius, men Danmark har endnu ingen. Ikke kan man sige, at Sproget er ey hertil skicket. Tullins, Evalds og Bulls høye og rige Stil viser andet. Hvad er da Aarsag hertil? Aarsagerne ere mange. Det er nylig at man for Alvor har begyndt at dyrke det Skionne i vort Sprog. Holberg brød Isen og gav os et hyppeligt comisk Heltedigt, og lystige og moersomme Comoedier, og gjorde overalt saa meget, at hans Navn aldrig kan eller bør uddøe hos os. Og hvor meget har ey Sproget i de 20 Aar
 sit en

siden hans Død forandret, beriget, forbedret sig. Vi have nu ypperlige Læredigter, gode Oder, taalelige Tragoedier, Idyller og Fortællinger, smukke Lovtaler; der vil Tid til at frembringe en Episk Digter. Bort Sprog har havt den Skæbne en sønderligen at være agtet udi lang Tid af Hoffet, ja af Folket selv. Nu sætter dog det første Pris derpaa, men nogle af Folkets Tænkemaade er endda for meget tilfsaaret paa Fransk. De væmmes ved deres Fæderne Sprog. Hvorvel de fleste Comoedier, som spilles hos os, ere oversatte af det Franske, saa kunne dog deres Fielne Dren ey vænne sig til at taale den Danske Lyd. Dog formærker man nu en Deel af dem ey at lade sig ved denne Marsag holde fra at besøge de Danske Skuespil. Fremdeles er det uvist, hvad Bifald og Afræk et Episk Digt paa dansk vilde faae. Denne Frygt maae vist afholde de fleste Skribenter fra at lægge Haand paa saadant Værk, thi de taate gemeenligen ikke at arbende med Tab for Fædrenelandet; og vore Boghandleres Omstændigheder ere og fast alle saaledes beskaffene, at de med megen Overlæg maae vælge hvilke Bøger de paatage sig at lade trykke. Maa skee at det for nylig indrettede typografiske Selskab kan bidrage endeel til at

opmuntre Autores, og at udbrede Læselyst
 iblant os. Dog maae man tilstaae at nogle
 Boghandlere have forlagt større Bærker
 end man skulde formode efter den liden Læ-
 selyst, som her findes, thi af en gandske
 vel skreven Afhandling kan som oftest en sæl-
 ges mere end 40 til 50 Stykker, og hvor
 mange Skribentere og Bogførere kunne
 være fornøiede med saadan Uffætning; og
 de fleste blive inden Kiøbenhavns Bolde,
 thi der fattes endnu meget i at Smagen er
 saa udbredet og rensset i Provintserne, at
 man der kan med Indsigt læse nogen af
 vore gode Poeter. Jeg taler i Alminde-
 lighed, thi at der hist og her sidder en
 Mand af Smag kan ikke nægtes, da man-
 ge af vore gode Skribenter selv jo boe der.
 Men dette er dog vist, at saadanne Op-
 holdssteder ere dem just ikke til Fordeel,
 thi de mangle gemeentligen Benner af Smag
 og Kundskab, som kunne bedømme deres
 Skrifter; i Hovedstaden findes derimod ad-
 skillige af dem. Et episk Digt kan derfo-
 re ey vel skrives uden udi Hovedstaden,
 eller i det mindste af en som længe nok har
 opholdt sig der, for ey at indblande visse
 Provincial: Ord, som kun ere brugelige i
 den snevre Cirkel han er fød, og udi hvil-
 ken Henseende den store Tullin selv ey gands-
 ke er frie for al Bebreidelse. Dog er det
 langt

langt fra at jeg herved vil have alle Provincial-Ord affskaffede, neymange udtrykke det med Styrke, som Hovedstadens Indbyggere kunne ofte aldeles ikke udtrykke, uden at tage deres Tilflugt til fremmede Ord. Evertimod jeg seer endog gierne, om man undertiden laaner Ord af det Islandske, eller rettere sagt vort eget gamle Sprog, hvorum engang en meget lærd og nyttig Afhandling var indrykket i de Berlingske lærde Tidender; ja det behager mig ogsaa meget, at man danner gandske nye Ord, naar det ikkun skeer med Barsomhed, med Overlæg, og med fuldkommen Indsigt i Sproget, thi mange fare til og indføre nye og ubekiendte Ord, da dog gode bekiendte og gamle findes i mange Skrifter, og ere i fuld Brug endog i Hovedstaden. Vel sandt, vilde man lede efter vort Sprog iblant Hoffolkene og iblant de Store, da maatte man vist falde paa de Tanker, at det var et fattigt og usselt Sprog, som ideligen trængede til at laane Udtryk af fremmede Tungemaal, og hvad Under, da mange af de Store lade deres Børn undervise paa Tydsk, endog i Christendommen, hvorover man saa ofte finder at de mangle den rette Udtale. Og til at vedligeholde denne brogede Stil har Holberg ei givet liden Anledning, da
ingen

ingen skrev urenere Dansk end han, hvor-
 til hans mange udenlandske Reiser have uden
 Tvil været til Deels Aarsag, saa at man-
 ge lærde og oplyste Mænd troe endnu at
 det pryder Stilen meget, naar den er be-
 pletted med latinske og franske Ord. Ret
 ligesom Konrad flikkede Grækske Ord og
 Talemaader ind i sine franske Vers, og
 som det var blevet Brug udi Tydskland
 sidst i forrige Seculo og først udi Begyn-
 delsen af dette at mange indfødde og frem-
 mede Ord saaledes sammen, at de sidste
 i det mindste forholdte sig til de første,
 som 2 til 3. Den vedtagne Cancellies
 Skrivemaade har fordum ey heller lidet
 tient til at vedligeholde Fordærvelsen i vort
 Sprog; saaledes skreves forhen dessen i
 Stædet for ders; men jeg kan tænke, at
 saadant ved en sær Skiæbne hænger ved de
 fleste Cancellier, thi Latinen i det Romer-
 ske Cancellie kan vist ikke tages til Monster,
 og dog viste den lærde Cardinal Sadolet at
 saadant var mueligt under Pave Leo X.
 Regiering. Ey heller kan det Tydske som
 bruges udi Rigsforsamlingens Skrifter i
 Regensborg ansees for ægte, og det saa me-
 get mindre, som det desuden forhudles
 ved en mørk og barbarisk Lovkyndighed.
 Foragt for vort Sprog er saa dybt ind-
 groet hos os, at alle Fremmede, fast alle
 tore

vore egne Krigsmænd, ja endog nogle af vore Patrioter selv forundrede sig over, da det blev befalet at Krigshæren skulde exercere paa dansk; Saa uhorst forekom dem dette, da dog et hvert andet Folk bruger sit eget Sprog hertil. Det er dog langt i fra, at jeg herved vil forvise alle fremmede Ord i Landflygtighed, nej saa snart de ere almindeligen vedtagne, og vi ey med den Styrke, Fynd og Korthed kunne udtrykke Tingene ved vore egne Ord, som ved dem, saa bør vi beholde dem; Saa giøre Engellænderne, og derved have de usigeligen besiget deres Sprog, men de give dem Engellske Endelser; saa burde vi og giøre De Franske have ved ikke at antage fremmede Ord, ja ved i deres Dictionaire de l'Academie Françoise at forkaste over 2000 gode, gamle og vedtagne Ord, ey at tale om Talemaader og Sammenføyninger, gjort deres Sprog til det fattigste af alle dyrkede i Europa, og betaget det utallige Bendinger og den jevne og uskyldige Natur, samt det Salt der er Siælen i Sprogene, hvilket enhver letteligen vil erfare, der med Opmærksomhed læser Marot, Montagne, Brantome, Amyot, Voiture, og La Fontaine, som dannede sit Sprog efter de ældre, og sammenligner dem med de nyere, helst vor Tids franske Skribenter.

Bi
deri

derimod kunne nu omstunder ikke beskylde
 for at ville en antage fremmede Ord, Talemåder og Bendinger, hvorvel tilskaar-
 ne paa Dansk, og frygter jeg for at de
 adskillige Oversættelser af fremmede Sprog,
 men fornemmelig af det Tydske, ere meget
 Skyld herudi, thi ved at oversætte vil of-
 te det beqvemste Ord og Bending i Mo-
 dersmaalet en falde ind, hvad derfor
 lettere, end at tænke paa Tydsk, al-
 terhelst de fleste Oversættere en ere bekiend-
 te nok med vore Provincial-Dialecter, og
 end mindre med det Islandiske Sprog.
 Imidlertid skyld vi meget til de brave
 Mænd, som paatage sig det tunge Arbeide
 at oversætte, ikke alene fordi vi derved faae
 mange nyperlige Sager at vide, men end-
 og fordi vort Sprog undertiden virkelig
 beriges med gode Bendinger, Talemå-
 der og Ord, alt efter Oversætterens Lykke
 og Indsigt. Hvad dog Sagerne angaaer,
 da maa jeg tilstaae, at vi en vinde ret me-
 get ved at oversætte tydske Skrifter, thi
 den som kan forstaae Lamberts philosophi-
 ske Skrifter paa tydsk, læser dem hellere i
 Original-Sproget, og den, som en forstaaer
 saa meget Tydsk, og følgerigen er heel
 ulærd, at han en kan læse dem i bemældte
 Sprog, forstaaer dem vist ikke heller paa
 Dansk, om nogen vilde oversætte dem, da

Tinges

Tingene, som de afhandle, ere tunge, og
 Maaden, de afhandles paa ligesaa, for-
 staae for uovede Læsere. Med Gellert og
 Skribenter af hans Slags har det sig der-
 imod anderledes, thi enhver, som læser ham
 paa Dansk, kan og forstaae ham. Dog
 bliver altid denne Nyttre ogsaa ved Over-
 sættelser af Tydsk, at de, særdeles med
 Tiden, kunne tiene til at giøre det tydske
 Sprog unødvendig for Lægmand, og der-
 ved efterhaanden spare mange Penge, som
 nu gaae ud til Tydskland for Bøger.
 Imidlertid kan jeg ey bare mig for Latter,
 naar jeg hører, at de Tydske mene, at vi
 maa takke dem for al vor Oplysning i alle
 Fag, og at vi endnu staae 30 Aar tilbage
 i at naae dem. Det var uret at nægte, at
 vi jo skyldte dem meget, ligesom de igien
 Franskmænden og Italieneren, og alle Eu-
 ropæiske Folk Græker og Romere. Og da
 de ere vore Naboer, og meget talrigere og
 mægtigere end vi, saa maae vi nødvendi-
 gen have lært mere af dem, end de af os.
 Imidlertid, da vi og grændse til, og have
 Omgang med andre Folk, og da alle Sprog
 og deres Skribenter staae aabne for dem,
 som ville lære og læse, saa er det syensyn-
 ligt at vore lærde Mænd og store Skriben-
 ter have ofte dannet sig ved ganske andre
 Folk, end ved de Tydske. Tullin efterfulgte
 Engel-

Engellænderne, Holberg de Franſke, og det var ſaa langt fra, at han formede ſig efter de Tndſke, at han tvertimod ubilligen foragtede dem; Græker og Romere gjorde Gram til den lærde Mand. Naturkyndighedens Forbedring og Skikkelse hentede Gunnerus og flere nu levende fra Sverrige, og mon de Tndſke en have gjort det ſamme, ja de fleſte Europæiſke Folk. Og om vi end tage meget af Andre, hvilket vi have tilfælles med alle Folk, ſaa tænke vi dog ſelv, og giøre os derved andres Tanker og Erfaringer egne. Ligeſom Engellænderne have deres Butler og Schakelſpear, de Franſke Boileau, Moliere og Scarron, Spanieren ſin Cervantes, Italieneren ſin Taſſoni, Hollænderen ſin Cats, og de Tndſke deres Duſch, Zachariæ og Rabener, ſaa have vi og vor Holberg, Weſſel og Storm; det være langt i fra, at jeg ſætter lige Pris paa alle diſſe, men jeg vil herved kun viſe, at vi have og vort Originale, ſom altid taber ved Overſættelſer, eller rettere, ikke kan overſættes, fordi dets Lune, Indfald, Latterlige, ja Feil og Laſter, ſom derudi ſtrigles, alene tilkomme os. Og mærkeligt er det, at det, ſom udi egentligſte Forſtand kan kaldes originalt, gemeenligſt vtrærer ſig i det Comiſke og Satyrifke, hvilket efter mine Tanker kommer deraf, at man
her

her maler efter Naturen, og de Gienstande, som vise sig for en i ens eget Land, ja ofte i en meget snever Cirkel, og som derfor, deels ved deres Nærhed, deels ved det de ideligen vise sig, undgaae vore Landsmænds Opmærksomhed; Udi alle andre Dele af det Skionne følge vi derimod de Gamle, og derfor fast alle frembringe kun smukke Efterlignelser. | Gaae vi tilbage i Tiden, da maae jeg spørge, om Brahé har oplært Kepler, eller Kepler Brahé, hvorvel jeg gierne tilstaaer, at Discipelen overgik Mesteren, af hvem Thomas Bartholin har lært at kiende Mælkegangene i Menneskets Lege, og Römer af hvem Lysen. Arreboe og Terkelsen oversatte jo allerede af Fransk, Helt af Hollandsk, Birgitte Thot af Latin og Græksk. Af Hollænderne have vi antaget vor nu værende Skibs-Fart og Bygning; det viser de Hollandiske Navne. Kommer man til Norge, finder man mange, som forstaae Engelsk og Fransk, men heel faae, endog af de Fornemste, der kunne tale Tydsk, undtagen i Bergen. Den Kundskab derfor, som er i Norge, er altsaa ikke hentet fra Tydskland. Theologie og Christendom have vi først faaet fra Tydskland, baade i de Catholske og Protestantske Tider, og dersom end de Tydske en havde lært os andet, saa kunde de dog med

B

rette

rette berømme sig af at være vore Lærere, men en vore eeneste Lærere. I de Catholiske Tider gjorde Raboelaug, og mange andre Omstændigheder, at Christendommen kom til os fra den Kant, men siden blev den forplantet ved Engellænderne, et Folk, som vi desuden skulde saa meget. I de Protestantiske var det nødvendigt at hente den Lutheriske Lære fra Tyskland, da den opkom der, og Svenske, Preussere, Rislændere maatte gjøre det samme. Bane at ære sine Lærere, Raboelaug, den sunde Troes Form have forarsaget, at vore Theologi have siden jævnlig besøgt de tyske Universiteter, hvis Mængde og deraf opkommende Ære- og Bide-Lyst og berømmelige Rappen maatte nødvendigen give dem i dette Sag Fortrin for vore og de Svenske Høyskoler. Imidlertid have en Resenius, en Broeman i de ældre Tider, og adskillige i nyere, helst nu levende, vist at der og kunne findes Theologi hos os, som selv tænke. Da Theologie og Philosophie staae i saa nær Forbindelse sammen, hvad Under at den sidste haver skicket sig efter den Tyske, eftersom vore hjemkommende Theologi bragte og den tyske Philosophie med sig. Man maae tilstaae, at vi Danske have, helst i Kiøbenhavn, fornemmeligt berient os, og betiene os endnu af tyske Haandværksfolk.

Folk. Udi Norge derimod har det sig her udi anderledes, undtagen i Bergens Bye. Bergvidensskaben have vi og faaet fra Tyskland, ligesom fast hele Europa i de nyere Tider. De brugelige Ord paa Jagten vise det samme udi dette Sprog, i det mindste, hvad Jagtsproget angaaer; thi Kunsten selv haver fra saa gamle Tider været drevet her i Norden, at en liden Norsk Konge blev deraf kaldet Jagt-Konge. Om Ridekunsten maa siges det samme. Altsaa have vi virkelig borget meget af de Tyske; og hertil har og det store Land, som vore Konger fra umindelige Tider have besiddet i Tyskland en giort lidet, da en stor Deel af deres Undersaattere vare Tyske, og det derfor en kunde være andet, end at det Tyske maatte meget blande sig med det Danske. Da vi udi Eric af Pommern, Christopher af Bayern, Christian I. af Oldenborg, Friderich I. af Holsten hentede vore Konger fra Tyskland, saa er det ingen Under, at vort eget Sprog, vore egne Sæder, vore egne Skikke, vore egne Videnskaber vare nær ved, reent at undergaae, thi ved Hove blev nu alting paa Tysk, og alt hvad som nærmede sig Hoffet, blev af samme Smag. Man finder derfor at Christian III. og Friderich II. havde Tyske Sym-

bola, og at den sidste lod sætte tydske In-
 scriptioner paa Porten af Cronborg Slot,
 og paa Altertavlen i dens Kirke, og tydsk
 paa sine Medailler, hvorover meget Dansk
 fra de Tider af har en tydsk Orthogra-
 phie. Udi Hegelunds skrevne historiske
 Samling, taget af hans Calendere, som
 findes udi Universitæts Bibliotheket iblant
 Rostgaards Samlinger No. 146 i Folio.
 berettes p. 39. efter min Udskrift, at den
 21. October 1590. kom Thomas Ridesø-
 ged med et tydsk Brev om Hyldeingseed
 og Frøken: (Prindsesse) Skat til Capitlet
 i Ribe; Saa vidt gif dengang Brugten
 af det Tydske Sprog. Vel søgte Vedel,
 Huitfeldt og andre Patrioter at vedligehol-
 de det Danske Sprogs Ære, og lagde den
 første i sær sig saaledes efter vort Sprog, at
 fast ingen haver skrevet reener og egentli-
 gere Dansk end han; men det havde dog
 været forgæves at sætte sig imod Strøm-
 men, hvis Himlen havde udi Christian IV.
 ey givet os en ret Dansk Konge, som vi
 endnu maae takke for det at vi endda ere
 Danske, thi de Norske, ved det de havde
 mindre Omgang med Hoffet, og ey grænd-
 sede til Tydskland, men til Sverrige, hvis
 Ord og Sæder ligne saa meget deres,
 vedholdte derved deres nationale Stempel,
 hvorfor de indtil denne Dag føle mere at
 de

de ere et Folk, end de Danske, og have mere en Character, der hører dem selv til; thi alle vore efterfølgende Konger have bedre talet Tydsk end Dansk, og de mange tydske eller tydsk sindede Ministrer have paa et hængende Haar næsten gjort os til Tydske. De første undskylder jeg meget, alserhelst de gemeenligen have havt tydske Departements, men om de sidste er best at tie. Nu derimod synes blidere Tider for vort Sprog og Folk at vaagne, dersom kun alle de, det tilkommer ville med Iver og Estertryk understøtte de rettskafne Hensigter, som det Kongelige Huus ytrer. Det være langt fra mig, at jeg skulde raade til det tydske Sprogs Afskaffelse, nen da berøvede vi baade os selv et stort Middel til Oplysning, da beginge vi og en Ubillighed mod vore Dronninger, som fast alle ere Tydske, og som det vilde være haardt for reent at aflægge deres Fædrene-Sprog, hvorvel det er og paa den anden Side billigt, at de ære, elske og agte vort Sprog; Ja da fornærmede vi vore sælles kære og talrige Medundersaatter, de saa stræbsomme og ærværdige Slesviger og Holstener. Næy det er billigt at det tydske Sprog og gielder ved Hoffet og i Landet, og at det hos os indtager det fornemste Sæde næst efter det Danske.

Ingen kan være en større Fiende af national Fordomme eller Had end som jeg, da alle Mennesker ere Brødre, og have ret til at behandles vel og at elkes, meget mere Medbrødre, Medundersaatter, Medchristne. Jeg kan derfor ikke begribe, hvi nogle have meent, at jeg i mit Brev til Kongen har skændet det Tydske Sprog og Folk, ja endog Holstenerne, da jeg dog ved de Ord: Lad det fremmede Sprog være et Kiendetegn paa den nedrige Forræder, aldeles ikke har sigtet til Sprogets retmæssige og jævnlige Brug, men til det, som var bekiendt hos os alle, at Struensée, som var Tydsk, aldrig vilde lære vort Sprog, stedse talte alene i sit eget, thi det Franske var han heel svag i, og derved som første Minister nødte alle, der havde med ham at giøre, at tale det, hvoraf fulgte at han sendte lutter tydske Befalinger til alle Collegier, og lod alting forestille paa Tydsk, og dette synes mig var utaaaleligt hos en Mand, der vilde styre tvende Kongeriger, som havde et andet Sprog. Saadant vilde jeg skulde være et Kiendetegn paa en nedrig Forræder, om nogensinde en saadan atter indfandt sig, og derfor haver jeg med Beraad Hue sat det fremmede Sprog: havde jeg sigtet til det Tydske i sær, saa havde jeg ligesaa let kundet sætte, det tydske

tydske Sprog. Desuden vilde det og være daarligt at tænke paa, at udrodde det tydske Sprog hos os, da baade dets Udbredelse i vore Lande, og Tydscklands Naaboelaug, samt Foreeningen med Holsten giøre det umueligt, ja skadeligt; og den, som ey gandske har mistet al Forstand og Rettskaffenhed bør ey tænke paa det, som er umueligt og skadeligt. End mindre forestilte jeg mig, at nogen kunde falde paa at udlægge benævnte Ord saaledes, da jeg tænkte at det var nogenlunde bekiendt hos os, at jeg ligesaavel taler tydsck, som dansk, endskiont jeg gierne tilstaaer at jeg giver det sidste, som mit Moderemaal Fortrinnet, og at jeg ligesaavel læser tydske, som danske Skrifter, hvilket de mange Anførsler af tydske Bøger udi Philalero viser. End mere, jeg haver for nogen Tid siden skrevet en Afhandling paa tydsck, som nu er bleven trykt i den tydske Oversættelse af Nestor ved Scherer; om hvilken jeg gierne tilstaaer, at den ikke er zirligen skrevet, allerhelst jeg haver mere bekymret mig om Sagen, end om Sproget, men i det mindste viser den dog, at jeg haver ingen Afstye for Sproget. Derfor kan jeg ikke nægte, at det haver meget glædet mig, da jeg hørte, at Kron-Prindsen lærer det tydske Sprog, thi det er billigt at han

forstaaer, ja forstaaer got Sproget af Folk, han engang skal regiére over, og som bør være ham ligesaa kiære og nære, som de Danske og Norske, thi en klog og god Fader gjør ingen Forstiæl imellem sine Børn. Men at en Fremmed indkommer, og rent tilfidesætter Landets Sprog, det maae jo være tungt for ethvert ærefiært Folk. Hvorledes vilde de Engelske blive tilmode, om Franske komme til London, og foreskreve dem Love; mon de Franske vilde taaleligere finde sig udi at Tydske vendte op og ned paa alle Ting hos dem; Var dette, at de vare fremmede, ikke en stor Marsag til deres Had imod Marskalken af Ancre, og Cardinal Mazarin; mon Undersaatterne i et vist Land ey villigere taalte Forpagterne, dersom de vare Indfødde, og ikke Fremmede. Havde vort Sprog gaaet til Grunde, og det Svenskt derhos nydt samme Skiebne, saa vilde Norden derved være bleven berøvet mange herlige poetiske og historiske Bærker, som endnu ere tilovers i det, og som deels have seet Lyset, og deels endnu kunne ventes at komme for Dagen. Intet nu levende Europæisk Sprog, naar det Grækske og Cambriske undtages, kan fremvise saa mange, saa gamle og saa skønne Poëmata, hvoraf vel nogle, som Voluspa, Havamal, Regnars

Bise

Bise, ere udgivne, men ikkun heel maades-
 ligen baade i Henseende til Text og Over-
 sættelse, men de fleste endda ligge utrykte.
 Hvorvel Maaden i dem kommer nogens-
 lunde overeens med de Cambriske Poeters,
 hvorved maae mærkes at jeg tager her det
 Cambriske Sprog i en vid Meening, og
 forstaaer derunder baade Skotisk og Irsk,
 saa har den dog saa meget for sig selv, at
 den gandske vist fortjener at kaldes origi-
 nal. Om nogle af disse Vers vide vi
 med Bished, at de ere fra det 9. og 10de
 Sæculum, og saa fremdeles, men nogle
 forraade sig ved deres Indhold og Sprog
 at være af en langt højere Alder, nemlig
 fra det 4. og 5te Sæculum og saa videre.
 Hvad vore historiske Bærker an-
 gaaer, da have de uden al Tvil en Maade
 for sig, som gandske er adskilt fra Ro-
 meres og Grækers, og hvormed jeg ikke
 kan ligne nogen anden Maade, med min-
 dre det skulde være den, som findes hos
 Comines, Joinville &c. og som i de nyere
 Tider er bleven fortrængt ved det man ha-
 ver villet efterfølge Romeres og Grækers.
 Begge Maader ere fortreffelige; De sid-
 stes har noget mere prægtigt, mere kun-
 stigt og mere høytideligt hos sig, men de
 førstes noget mere naturligt og troeværdigt,
 og ved den blive vi ligesom indlemmede i

de Folks og Personers Tænke- og Leve-
maade, som vi læse om. De nærme sig
den fortroelige Stil, og synes at have no-
get mere hos sig af Levnets- Beskrivelser,
end af Rigers Historier, og de ere ogsaa
i Sandhed som oftest Levnets- Beskrivelser.
Til disse regner jeg ikke de udgivne Are
Frodes Schedæ, Landnama og Kristni Saga,
da de snarere ere Annaler eller Kroniker, og
derfor falde meget i det tørre, i hvor troe-
værdige de end ellers ere. Men vore vir-
kelige og rette Historier, skrevne i en ori-
ginal og nu næsten uefterlignelig Smag,
da Sæder og Omstændigheder have saa
meget forandret sig, ere af udgivne Heims
Kringla ved Snorro, Knytlunga Saga, og Oluf
Tryggvalsons Saga, samt Sverris Saga, og
Hagen Hagensons Saga, hvorvel de tvende
sidste kun ere udfomne paa det nu brugelis-
ge Sprog. Derimod ligge endnu i deres
Mørke: Sturlunga, som i Henseende til sin
Stil, Upartiskhed og Indsigt kan staae ved
Siden af Heims Kringla, og er alene i Ind-
hold neden for den, Laxdæla, Orkneyinga,
hvis Indhold er temmelig vigtig, Finboga
Ramma, Floamanna, Eyrbyggia, Hrafn-
kel Godes, Eigla, og mange flere, som alle
føre Tilnavn af Saga, det er Historie.
Hvorvel de mest angaae Island, saa ere
de dog alle af en usortlignelig Mytne i Hen-
seende

seende til Sædernes og Skiffenes Runds-
 skab. Det samme maae og siges om Niala,
 hvilken fast af alle haver mest fornoyet mig,
 men som er meget tung at forstaae paa
 nogle Stæder, fordi den har saa meget af
 de Gamles Nettergang, der næsten har
 været ligesaa fuld af Formularer, som den
 Romerske, Grettirs, Bandamanna Saga,
 der vel alle og endeel flere ere trykte, men
 alene paa Islandsk. At de og have kun-
 net skrive smukt om Videnskaber, viser
 Speculum Regale, som nu ligger for alles
 Dyne. Den egentlige Edda, som Resenius
 og Jöranson vel have ladet trykke, men
 saaledes at den høyligen trænger til en nye
 Udgave, giver os Noelen til de Gamles
 Poesie, og anfører den kun en Deel af
 deres Mythologie, og om deres Guder,
 for derved at oplyse deres Poesie, hvorvel
 man derfor gjerne kan ogsaa betiene sig
 af den til at oplyse deres Theologie, da
 man dog paa intet andet Stæd finder saa
 meget samlet derom, saa at man dristigen
 kan sige, at intet andet gammelt Europæisk
 Folk, naar Græker og Romere undtages,
 har bevaret saa meget angaaende deres For-
 fædres Meeninger om Religionen. Og
 dette indeholdes fornemmeligen i den Deel,
 som egentligen kaldes Edda, thi Skalda,
 som er den anden Deel, og som efter mine
 Tanker

Tanker udgjør eet Værk med Edda, er en Profodie, som ey alene er kostbar for de Regler den giver, men og for de Exemppler, den anfører af Poeter, hvis Vers ere ellers næsten alle borte. De have levet fra det 9de til det 13de Sæculum. Edda selv er egentligen en Oversættelse og Forklaring i Solat Stil af Voluspa, og af nogle flere gamle Viser, der staae i den Samling, som gemeentligen kaldes Sæmundi Edda, og hvor fast alle Viser ere begroede med det mørkeste Hedenskab, hvilket tilkiendegiver deres høye Alder. Nordens gamle og ypperlige Love give ogsaa et stort Lys ey alene til vore Sæder men og til vore Naboers de Tjydskes, Hollandskes, og Engellskes, som alle ere beslagtede med os. Det er altsaa klart at det vilde have været en stor Skade, om det gamle Sprog, og saa mange herlige Monumenter tilliges med havde forgaaet.

Ligesom der udi Helgenes Lebnetsbeskrivelser i Actis Sanctorum, hos Surium og i Menæis Græcorum findes mangfoldige Ting til alle Europæiske Rigers Historier, som endnu ikke ere brugte, saa forekommer ogsaa mange saadanne Ting til de Gamles Love, Sæder, Religion, Historie, Sprog hos de gamle Grækkiske og Latinske

tinske Scholiaster, som og ifkun meget lidet
 er bleven benyttet. Aarsagerne hertil ere
 vel deels disse Værkers Narhed og Kost-
 barhed, deels og en stolt Foragt for Hel-
 gene og Grammaticalis, og hos nogle maa-
 skee Tingenes Vanskelighed og deres egen
 Ukyndighed. Saaledes har jeg med Be-
 drøvelse formærket, at Robertson, en Skris-
 bent, der ellers fortiener megen Høragtelse,
 taler haanligen om Middelalderens Skris-
 benter, og dem der umage sig med at læ-
 se og oplyse dem, anseende dem for at ha-
 ve skrevet noget dunt, unyttigt, usam-
 menhængende og mørkt Tøj; men dersom
 dette forholdt sig saaledes, da havde ey
 Lord Littleton kunnet skrive en saa skøn
 og vidtloftig Historie om Kong Henric,
 der døde 1189, og Spelman om Kong Al-
 fred, som døde 900. Denne falske Tanke
 har bragt Robertson til at forbigaae næ-
 sten alt, hvad som vedkommer Skotland
 for 1300, udgivende det for unyttigt og
 uvist. Samme Aand haver og besælet
 Leland i den sidst udkomne Historie af Ir-
 land. Herved spare Skribenterne sig vist
 megen Møye, men herover faaer man ey
 heller fuldstændige og grundige Historier
 over de nyere Riger. Men at komme til
 Scholiasterne igien, da vil jeg nu lade mig
 nøye med at anføre nogle faae Anmærknin-
 ger

ger af Servio over Virgilius efter Maalvicii
 Udgave i 2 Qvarter til Leuwarden 1717.
 Ved l. 7. Æneid. v. 741. p. 860. anmær-
 ker han, at nogle forsikre at Cateja er et
 Bevæhr af samme Slags som Aclides;
 Det gøres af et seyt Træ, af en Albues
 Længde, og næsten gandske beslaaet med
 Jernspiger. En Snor er hæftet dertil,
 hvormed det kan slænges imod Fienden, og
 ogsaa trækkes tilbage. Men paa det
 tydske Sprog, lingua Teurisca, kaldes
 Spyde Catejæ. Da nu Servius levede ved
 Aar 400, saa sees heraf hvor gammelt det
 tydske Sprog, Navn og Folk er. End
 mere, Wachter vidner i sit Glossario under
 det Ord Cateia at Alfricus vidner at Cateia
 kaldtes ogsaa Teutona. Og er det et stort
 Beviis, at det haver været et oprindeligt
 tydsk Bevæhr. Dog maae jeg tilstaae at
 Isidorus l. 18. c. 7. kalder det et Gallisk
 Bevæhr. Og af alt dette bliver det troe-
 ligt at Teuroni, som fulgte med Cimbrer,
 er allerede samme Navn, som Tydske, eller
 og at de have udbredet det tydske Navn over
 ganske Germanien, allerhelst den Germa-
 niske Guddom Theut, som udgives for
 Folkets Stifter, hans Alder gaaer op til
 de mørkeste Tider. Og da Thiod hos
 vore Nordiske betyder et Folk, saa er det
 rimeligt at de Tydske, hvis Sprog er saa
 meget

meget beslagtet med vort, have fra de ældste Tider kaldet sig Folket.

Bed lib. 8. v. 660. p. 933. Paa Gallisk kaldes Purpur: virga, saa at virgari hos Virgilium vil sige saa meget som purpurati 2: De der bære Purpur. Dette tiener til at bestyrke den Meening, at meget Celtisk er indkommet i det latinske Sprog. Det samme maae og siges om denne Anmærkning ved v. 662. Gæsa, det er Mandsspyde, thi Gallierne kaldte tappre Mænd Gæsi. Men endsskiont det er vist, at dette Ord er kommet af det Celtiske i det latinske, saa seiler han dog vist i Henseende til dets Oprindelse, thi efter Polybii Bidnesbyrd kaldtes et Spyd Gæsa, og derefter et Slags Galliske Soldater Gæsari; og er dette Ord uden al Tvivl det samme, som vort Kesi 2: et Spyd, hvorefter og vor Prinds Harald i det 12 Sæculi Begyndelse fik Tilnavn, hvilket viser at Nordiske og Celter have haft Ord tilfælles sammen, og troer jeg, at vi have faaet dette Navn og denne Ting fra dem, thi vore Sögur ere fulde af Baliske Sværde, og berømme dem som de beste, og ved Ballend forstode de Normandiet, og flere Lande Norden for det. Og er der nok Anledning til, hvorved disse

Spydtes

Spydes Brug og Navn kan være bleven bekiendt for os, thi uden at gaae tilbage til Cimbrerne, saa kan dette være skeet ved Gotter, Franker, Suever, og vist ved Normanner. Om den berømte Varro siges retteligen l. II. v. 743. p. 1146. at han selv haver skrevet, at dette hans Tilnavn er først bleven erhvervet ved en af hans Forfædre, som i Illyrico fangede og førte til sine en af Tienderne, som havde det Navn. Hvorved falder mig ind, om ey dette Varron, Barron, har været et Cresnavn hos Illyrierne, som hos saa mange andre Folk, og i sin første Bemærkelse betyder en Mand, ligesom Vir hos Rømerne. Om samme store Mand siges ved v. 787. p. 1149. Varro, som alle vegne angriber Religionen, siger at Spanierne betiente sig af et vist Slags Medicament, som han og beskriver, hvormed de bestroge deres Gudsaaier, naar de ginge over Ilden. Heraf sees denne Skik, som en gudeligs, Velde, og Udbredelse blant hedniske og barbariske Folk, thi Strabo fortæller det samme om visse Præstinder i Cappadocien; Og heraf slutter jeg, at denne Skik haver efterhaanden endnu udi de hedniske Tider udbredet sig til Europæ nordlige Lande, og deres Indvaanere vedligeholdt den, efterat de i Navn vare blevene Christne, men i sig selv udi

udi langsommelige Tider begroede med hedniske Skikke, og kunde dette ey være anderledes, thi man afdrager sig ey saa let Fordomme, som en Kiortel. Imidlertid ivrede Paverne og Concilia jævnlige herimod, til de endeligen finge denne daarlige Skik affskaffede. Det havde været at ønske, at Servius, i Stædet for at beskylde Varro for Mangel paa Religion, en Skiaebne han har tilfælles med mange store og floge Mænd, havde efter ham beskrevet Medicamentet, thi da kunde man nu have prøvet det, og tvivler jeg ingenslunde paa, at jo vore Fædre have brugt, om ey det samme, saa dog ligedanne et. Men saaledes har Overtroe behandlet de kostbarste Skrifter, forhudlet, udstroget, fordærvet og forbrændt dem. Varronis og Ciceronis Skrifter om Religionen vare derfor og engang forbudne i det hedniske Rom, thi de hedniske Præster vare og Forsølgere, naar de saae, at deres hele Religion skulde gaae til Grunde, men naar man kun lagde noget til, vare de fordragelige, hvorvel ikke altid, hvilket kan sees deraf, at Ildis Dyrkelse og Bacchanalia bleve saa ofte forbudne i Rom. Det er derfor uvigtigt at udskrive de Christne alene for Religions-Forsølgere; Men Mennesket er sig altid ligt, hæftigt, paastaaende, og taaler ingen

gen Modsigelse, helst i de Ting, han anseer for rigtige, og mener fuldkommen at forstaae. Han forfølger derfor ey alene for Religionen, men næsten for alle Ting. Uægte Philosopher brændte ofte gierne andre for Prædicamenter og Syllogismer. Hvad Mand Varro ellers haver været, kan sees deraf, at de fornemste Grunde imod den hedenske Religion, som forekomme hos Augustinum de civitate Dei, har denne taget af hin, og paa denne Maade ere dog nogle af Varronis Meeninger, om ey hans Skrifter i denne Sag blevne bevarede fra Undergang. Efter saadanne Omstændigheder maae man undre sig over, at en Skribent, som Lucianus, er kommet til os.

Græker og Romere bleve ledte i mange Bildfarelser ved den Foragt de bare for alle andre Folk, som de kaldte Barbarer, hvorover de alle forsømmede at legge sig efter deres Sprog, naar nogle saa Lærde iblant dem undtages. Dette og deres Egenkiærlighed gjorde, at de saa letteligen funde de barbariske Ords Oprindelse i deres egne Sprog eller og digtede Personer, hvorefter Lande og Riger skulde have faaet Navn. Servius er behæftet med samme Svaghed; Henernes eller Veneternes Navn leder ham lib I. v. 247. p. 347. fra en vis Hene.

Henetus, som regierde der; Hesperiens fra Kong Hesperus lib. 3. v. 163. p. 516; og Sabæerne ἀπὸ τῆς σέβας Δα: at dyrke, tilbede, fordi man dyrker Guderne ved deres Rogelse, lib. 1. v. 420. p. 371, da dog Saba forekommer allerede i Bibelen under Salomon, og Moses nævner blant Chams og Japhets Børn adskillige af det Navn Saba eller Seba, og desuden intet kan være latterligere end at lede Arabiske Folks Navne fra det Græfiske Sprog. Hvad Religion Servius har havt, er ont at sige, men da han levede paa en Tid, da den christelige var den herskende, og dog ey anfører det mindste, som smager deraf, saa troer jeg, at han har været en Hedning, og ikke villet sige noget Got om de Christne, og ey heller tordet sige noget Ont om dem, thi de vare paa de Tider intet mindre end taalige.

Naar Faren er forbi, saa blive Krigsheltene ofte satte til Side. Saaledes har en af vore Ministrer, som havde været Gesandt i Wien fortalt mig, at da han første gang kom der til Hove, saae han en mager, uanseelig Mand staae i et Bindue for sig selv, og ingen taledede til ham eller skjøttede om ham, endskjøndt han var behænge med Ordenen af det gyldene Skind.

spurgte en, hvo han var, og fik at vide, at han var Prinds Eugenius, og da han for den lod sig mærke med Forundring over den liden Agtelse, som bevistes ham, svarede han: Nu have vi Fred, et er at være til Hove, og et andet i Marken. Det er og mærkeligt at samme store Mand vel havde Lov til at redde Kaysers Throne, men ikke til at spise med Kayseren, thi det stred imod Hof-Etiqueten. Vor store Admiral Niels Juul maatte i Fredstider mange Gange gjøre sin Opvartning hos Kents temesterne for at faae sin Løn, thi udi Christiani 5te Tid faldt undertiden slet Betaling; Disse lode ham staae i deres Forgemak, og da en forundrede sig derover, strog han efter Sædvane sin Hage, og sagde: Nu haver man Niels ikke Behov.

Udi Flensborg udkom tvende tydske Oversættelser af mit Brev til Kongen; Den ene, som havde en vis Præst til Forfatter, var gelejdet med en Fortale, hvorudi Grev Daneskiold blev ophøyet til Skjerne, og salig Grev Bernstorff dybt nedtrykt. Denne Fortale gaaer næsten i eet med Skriftet selv, hvorover mange have anseet mig at være Autor deraf, hvorvel den er saaledes at jeg ikke kunde have skrevet den, thi den Menneskekærlighed, som

som Grev Bernstorff besad, og den Tieneste han har gjort vort Land i Henseende til Holsten, maatte jo letteligen forbynde saadant; Desuden er i mit gandske Brev ingen navngivet. Imidlertid har det behæget Hr. Hefs i Hamborg at ansee mig derfor i Udgaven af Bernstorffs Apologie.

Udiden I. Tome af disse Samlinger 4. Stykke p. 202 haver jeg begaaet en stor Feil i at antage Giold udi Kong Waldemars Jordebog for saa meget som at skatte, da det dog er en De-i Aalborgs Stift, som man kan see af den Danske Atlas Tom. 5. p. 396. Denne Feil haver den lærde Student Brandt, Formand for Studenterne paa Regenzen mindet mig om, hvorfra herved aflegges min offentlige Taksigelse til ham.

XVI.

Bøger.

Voyages & observations du De la Boulaye le Gouz. A Paris 4to 1653.
 Autor har reyst i de fleste Europæiske og Asiatiske Lande; ogsaa været i Ægypten, men han er baade meget for kort, og derhos heel ulærd, og ofte latterlig, naar han med al Magt vil forestille en lærd Person, hvortil han ey er skicked. Derimod synes han oprigtigen at have antegnet alt det, som hans svage Syn har formaaet at see, og behager mig meget hans Beretninger om Indianernes Religion, saa og om Sabinernes, eller de-saa kaldte Johannis-Christne.

Voyages du Loir. A Paris 4to 1654.
 Handle om Romanien, Natolien og Grækenland. Autor skriver munter, og en ulærd, og giver god Underretning om Tyrkernes Sæder, Gemyt og Religion, men tager dog Fejl i nogle Stykker, den sidste angaaende

angaaende; synes mig og at ophøne Tyr-
kernes Dyder for meget; tiener ellers her-
ligen til at vise Grækenlands nærværende
usle og fattige Tilstand.

Voyage historique de l'Amerique me-
ridionale par D. G. Juan & D. Antoine de
Ulloa. Amsterdam & Leipzig 4to 2 Tom.
1752. Originalen er paa Spansk. Rei-
sen selv er ypperlig, og fuld af mærkvær-
dige Ting, og findes Peru en bedre beskrev-
et af nogen. Dog ere de Betragtninger,
som Forfatterne gjøre over Indianernes
Levemaade, mindre end philosophiske. Hvor-
vidt Inquisitionens og Overtroens Magt
endnu gaaer i Spanien, sees deraf, at saa
anseelige Mathematici, som disse Auctores,
holde med, eller stille sig an at holde med
den vrang Mening at Solen gaaer. Her
er og et kort Udtog af den Peruvianiske Hi-
storie fra de ældste Tider indtil vore, saa
og astronomiske og physiske Observationer
til at fastsætte Jordens Figur og Dannel-
se, hvilke tiene til at supplere og illustrere
de Franskes.

Lettres de Madame de Maintenon. A
Paris 8vo 1752. & 1753. De 2 første
Tomer indeholde hendes Breve, og den sid-
ste hendes Liv og Levnet. La Beaumelle

har udgivet dem. De ere meget naturlige, simple og fulde af sund Fornuft. Det 216. Brev er uforligneligt. Madame Maintenon affecterte en stærk Andagt; Beaumelle er og nær ved at gjøre hende til en Helgen, men hendes hele Levnet viser anderledes, og at hun snarere bør have Stæd iblant de store Politici. Jeg har ey læst flere end disse 3 Tømer, men jeg veed ey rettere end at der skal være 15.

Discours politiques de D. Hume, traduits de l'Anglois. Amsterdam 8vo 5 Tom. 1754-57. Hume udgjør kun den første Tome, han er en af de ypperligste Skribenter i sit Slags, dog bifalder jeg ey alle hans Tanker om Indvaanernes mindre Antal i de gamle end i de nyere Tider; Ey heller forstaaer jeg ham, naar han skriver, at han ey veed, hvad Pengenes Circulation vil sige. I den anden Tome findes: Essai sur les interets du commerce maritime de la France; Considerations sur les finances d'Espagne; sur la nécessité de comprendre l'erude du commerce & des finances dans celle de la politique; sur l'etat present de l'Angleterre, principalement a l'egard de ses taxes & de ses dettes par Mylord Bolingbroke. I den 3 Tome: Discours prononcés au Parlement d'Angleterre pour & contre

tre la liberté du commerce au Levant; Es-
 sai sur la nature du commerce en general
 traduit de l'Anglois, som alle ere gandske go-
 de. I Den 4 og 5te Tome: Les interets
 de la France mal entendus, som er et meget
 betydeligt, og i mange Maader grundigt
 Skrift, kun Skade at Autor har underti-
 den været af al for ond Lune, og derfor sun-
 det for mange Feil, og fornemmelig mange,
 som ey ere Frankerig alene egne, men tilsæl-
 les for alle Europæiske Folk, og derfor ey
 farlige for Frankeriges udvortes politiske
 Tilstand.

Der Englische Einsiedler oder wun-
 dervolle Begebenheiten Philip Quarll's.
 Hamburg 8vo 1728. Er oversat af En-
 gelsk og deelt i tre Boger, hvoraf den for-
 ste og den sidste ey ere ilde skrevne, men
 den mellemste kun maadelig; og er denne
 Copie i alle Ting langt neden for sin origi-
 nal, Robinson Crusoe.

Le Sofa, Conte moræl 8vo 2 Tom.
 (par Crebillon le Fils) Skade at Autor
 har saa ilde anvendt sin muntre Geist.

Considerations politiques sur les coups
 d'etat par Gabriel Naudé. 8vo 2 Tom. 1752.
 Denne Bogs Hensigt er ond, og sigter ey
 til mindre end at danne Tyranner, hvor-

før og Pariser Bryllup roses. Dens Udforsøgel i Almindelighed duer en heller meget. Dog findes hist og her endeel nyttigt og lærdt, men som ofte imodsiges Hovedhensigten. Ludvig Du Moulin har under disse Bogstaver L. D. M. C. S. D. S. E. D. M. givet Noter til den, som vel ere vidtløftige, men indeholde intet uden bekiendte og almindelige Ting, og tiene kun lidet til at oplyse og igiendrive Autor, hvilket sidste har dog fornemmelig været hans Tanker.

Müßliche Versuche zu genauer Erkänntniß der Natur und Kunst von C. Wolfen. Halle 8vo 3 Tomer 1737 und 1738. Her ere vel en opfundne aldeles nye Experimententer, men mange gamle derimod beskrevet behændigere og nætterere end tilforn; Orden og Klarhed allevegne anvendt, Dyder, som ere egentlig for denne Autor; og endelig Maaden paa hvilken, og Instrumententerne, med hvilke, Experimententerne ere gjorde, beskrevne saa tydeligen og rigtigen, som aldrig tilforn, saa at neppe noget Skrift er tiensligereeffor Begynderne i Experimental-Physiken end just dette.

Leonidas traduit de l'Anglois. A Geneve 12mo 2 Tom. 1738. Endog i denne Oversættelse vise sig allevegne disjecta membra

bra Poeræ. Hver Tanke, hvert Ord ud-
dunster Friheden. En ædel, en sublime Sim-
plicitæt udgior dette Bærks Hoved-Chara-
cter. Dyden æres ved det.

Memoires pour servira l'histoire de Pier-
re 3. Empereur de Russie. Francfort &
Leipzig 8vo 1763. avec le supplement. Det
meste er taget af de offentlige Tidender, dog
findes her nogle Anecdoter, om de kun ere
tilforladelige, thi paa nogle Stæder begaaer
Autor grove og aabenbare Urigtigheder.

Manloverians pour servir de supple-
ment a l'Europe ridicule. 8vo 1762.

Memoires de notre tems. Francfort &
Leipzig 8vo 1763. Begge disse lumpne
Bøger foregives at være skrevne af een For-
fatter paa Engelsk, men jeg tviler høiligen
herpaa i Henseende til Indholden; thi en
alene lastes Pitt, men Frankerige endog
tages i Forsvar. Har en Engellænder skre-
vet disse Skrifter, saa har han uden Tvil
været en uægte.

Portefeuille de J. B. Rousseau. Amster-
dam 12mo 2 Tom. 1751. Gaaft alle de
småa Afhandlinger, som her forekomme,
ere paa Vers. De i den 1ste Tome ere af
Roul-

Roussseau, og deriblant nogle, som ere ham en uværdige, dog de fleste maadelige, hvortil jeg og regner Comedien l'Hypocondre, som er alt for meget outreret; De i den anden Tome ere derimod af adskillige, og ingen af Roussseau; De ere alle maadelige, og nogle flette, helst Abbé Grecourt hans Skandskrifter.

E. F. Schmerlahls neue Nachrichten von jüngstverstorbenen Gelehrten. Zelle 1751. Leipzig 1754. und 1756. 8vo 3 Theile. Mere har jeg ey læst af denne Biographie, som ikke er uden Nytte, hvorvel som de fleste saadanne, opfyldt med for mange Smaating.

J. G. W. Dunkels Nachrichten von verstorbenen Gelehrten 8vo 2 Theile. Cöthen 1753-1756. Er af samme Bestaffenhed.

J. Thomasi Dissertationes 4to. Lipsiæ 1682. Ere grundige og vel skrevne, som alle denne Rands Skrifter, der var lærdes re end hans Son, som derimod besad mere Driftighed og Bid.

G. F. Meyers Anfangsgründe aller schönen Wissenschaften 8vo. Halle 1758. Ere ey at foragte, efterdi Autor er en god Philo-

Philosoph, dersom han kun derhos var ligesaa bevandret i det Skionne.

Ejusdem Erklärung des Nachtwandelsens. 8vo. Halle 1758. Er meget artig og sindrig at lese.

Acta Societatis Latinæ Jenensis. 8vo 4 Tom. Jenæ 1752 - 1755. Her ere maaskee flere slette end gode Afhandlinger. De beste ere af den unge Walch. De fleste handle om Kirke-Historien, og Romerske Antiquiteter.

H. G. v. Justi neue Wahrheiten. 8vo. 2 Theile 1754 - 1758. Ligne denne Skribents övrige Arbejder, det er at sige, ere fulde af Munterhed, Dristighed og Sluderdervorenhed.

Kongelig Svenska Bitterhets-Academiens Handlingar. 8vo. 1 Deel. Stockholm 1755. Det beste her findes er Conference-Raad Luxdorfs latinske Vers over Caroli Gustavi Gang over Isen. Grev Bondes Afhandling over Sinnernes Herkomst rober vel Låsning, men er ey nok udarbejdet og estertænkt.

R. Cumberland de legibus naturæ. 8vo Lubecæ & Francofurti 1683. Autor haver taget

taget en anden Bey end Grotius og Puffendorf, og tænkt selv, og derved frembragt en del Got og Nytt; Kun Skade at tydelige Begreber og Orden have ofte manglet ham.

Ectypa vegetabilium usibus medicis præcipuæ destinatorum moderante C. G. Ludwig. Latine & Germanice. Halle 1760. cum 75 tabulis ænæis. Ere meget nyttige for Apothekere og Doctore.

J. H. G. v. Justi Bemühungen zum Vortheil der Naturkunde &c. 8vo. Berlin und Stettin 1759, 1761. 4 Styck i B. Er ligesom hans andre Skrifter.

Histoire de l'origine & des progrès de la Poésie par Brown, traduite de l'Anglois. A. Paris 8vo 1768. Her udledes paa en meget sindrig Maade Poesiens Oprindelse fra den Tid, da Folkene have været vilde og til Bevis og Exempel herpaa tages de nærværende Bilde i America. Autor ophøyer Grækerne i denne Konst med rette, men nedtrykker derimod Romerne for meget.

J. B. Basedows Methoden-Buch. Altona 8vo. (1770). Her findes mange gode Ting og Forslag, og er Autors Hensigt prisværdig; dog synes mig, at han haver mere

mere samlet, end selv tænkt, naar visse vidt udsende Planer undtages, at han gaaer meget for vidt i at forestille den nu brugelige Opdragelse fra den flette Side, at hans Stil er ofte mørk og ey nok bestemt, at han just ved at ville tage sig saa meget vare i Religionen, støder alle Religions-Partier for Hovedet, og at han endelig havde kunnet giøre alt det han gjør, uden saa mange Ophævelser.

Friderich den Fierdes Historisk Dag-Register af A. Bullæo. Kiøbenh. 8vo. 1770. I hvor usfuldstændigt og manglende dette Bærk end er, saa er det dog ey ubrugbart til denne store Konges Historie.

(Wielands) Beyträge zur geheimen Geschichte des menschlichen Verstandes und Herzens. Leipzig 1770. 8vo. 2 Tomer. Vel sandt at dette Skrift ey er det Beste af den berømte Wieland, men dog er det langt fra ey saa slet, som endeel journaler og Personer udraabe det for, tværtimod det er skrevet paa en behagelig, let og findende Maade, men haver Skribentens sædvanlige nu værende Feil, at indeholde for mange vellystige Billeder. Ellers er det skrevet i den Smag af Tristram Shandy.

Den liden Catechismus for Ungdommen, som legger sig efter Finanz-Væsenet, (af tydsk) af P. T. W. (andal). Kiøbenhavn 8vo. 1770. Indholden er fortreffelig, men Formen synes mig ikke om.

David Cranz Historie von Grønland. Barby 1765. 8vo. 2 Theile Da man gemeenligen tillegger Herrnhuterne kun maadelig Lærdom, saa tiener denne Historie til at vise, at der ere Undtagelser i alle Ting. Den physiske Deel, og Beskrivelsen af Landet er skrevet med megen Smag og Indsigt. Udi den historiske om Herrnhuternes Mission er megen Opbyggelse, og kan man derved faae Anledning til at prise Guds forunderlige Bøne. Missionariernes Standhaftighed fortjener Berømmelse.

Voyage d'Italie par Cochin. A Paris. 1758 8vo. 3. Tom. Her handles alene om Maalerier og Stenhugger Arbeid, og nogle Bygninger. Dommene ere korte, fyndige og grundige; Dog synes mig, at her gøres for lidet af de Gamle, af Raphael, og af den Romerske Skole, og for meget af den Lombardiske og Venetianske Skole.

Precis du Siecle de Louis XV. par Voltaire. A Dresde 1769. 12mo. 2 Tomes.
Stilen

Stilen er god, fuld af Kløgt og Indfald; men Indretningen langt i fra en saa god og fyndig, som i hans Siecle de Ludwig XIV. For visse Efterretninger har man heller intet andet Bidne end ham selo. Paa mange Stæder sees og tydeligen, at en Fransk og en Engelskmand haver skrevet denne Historie.

Knud Leems Beskrivelse over Finmarks Lapper. 4to. Kiøbenhavn 1757. Læder sig nok læse, endskiøndt Stilen er kun maadelig; hvorimod den latinske Oversættelse af Bisp Hagerup er meget god. Robberne ere overmaade slette. Det hele Skrift havde kunnet være meget fortere, dersom man havde udeladt umagtpaaliggende Ting, og søgt at undgaae Tgientagelser, hvilket sidste fornemmeligen haver Stæd i Henseende til Lappernes Afguderie. Biskop Gunneri Noter ere det beste i Bogen.

Speculum Regale. Sorøe 1768. 4to. Dette rare Monument af det gamle Norske Sprog er maaskee fra Begyndelsen af det 13de Sæculo. Den Skik at komme for Kongen uden Kappe kan vel engang tiene til at opdage dets rette Alder. Fortællingen og Noterne, som begge ere ypperlige, ere af Professor Erichsen. Den Danske

D

Over

Oversættelse ligesaa; Men den latiniske af Hr. Einerken gaaer nok an. Naar de gamle Norske Love undtages, saa er dette hidindtil det eeneste bekiendte Skrift paa det rette gamle Norske Sprog, da alle de andre saavel trykte, som utrykte, mangfoldige Skrifter ere paa Islandsk. Den første Deel af dette Speculo om en Riobmand, indeholder vel adskilligt artigt, men derhos mange Fabler, for hvilke den anden Deel om en Hofmand vel ey heller er frie, men har derhos mange flere smukke Ting. Stilen er fortreffig.

Versuche über die Architectur, Mahlerey und Musikalische Opera, aus dem Italiänischen des Grafen Algarotti übersezt von R. E. Raspe. 8vo. Cassel 1769. Anmærkningerne over det første Eone ere ey af stor Betydenhed, men desto ypperligere ere de over de tvende andre. Algarotti sætter billigere Pris paa Raphael, og de Gamle, end Cochin.

(Sulzers) Versuch von der Erziehung 8vo. Zürich 1748. Bedre Bog om denne vigtige Sag haver jeg ey læst.

(Wielsands) Dialogen des Diogenes von Sinope, oder Socrates Mainomenos. 8vo. Leipz

Leipzig 1770. Jeg haver en læst flattere Skrift end dette af denne ellers muntre Skribent. Alting er her usammenhængende, og intet nyt frembragt. Autor anpriser og Belyst alle vegne efter Sædvane, og søger at gjøre Dyden latterlig.

(Wielands) Combabus eine Erzählung 8vo. Leipzig 1770. Er en ilde fortalt. Versificationen er dog paa nogle Stæder forsømt, og Ord, som en kan regnes ibland de gode Endse, forekomme og undertiden. Eildragelsen er ellers bekiendt af Lucians Skrift om den Syriske Gudinde.

Recherches philosophiques sur les Americains par Mr. de P. A Berlin 1769 8vo. 2 Tomer. Er vel skrevet og af stor Læsning, og viser en Mand, som kan tænke. Men alt for ofte angribes Religionen ubilligen, Americanerne og deres Land fornædres for meget, og under Paaskud at udmønstre Fabler, udmønstrer ogsaa Sandheder. Hvad som er imod, forties ofte, og hvad som er med, fordreyes undertiden.

Dissertation sur l'Amerique contre les recherches philosophiques par Dom. Perney. A Berlin. 8vo. I mange Ting forsvares America vel og med Grund; men

Dog anføres en nær alt hvad som kunde frembringes til dets Forsvar. Autor falder og til den imodsatte Feil at gjøre for meget af America og dets Indvaanere, og betiener sig af flette Skribenter, som Guedeville. Han har en heller de fine Jagtagelser, den vidtloftige Læsning, den smukke Stil, som foregaaende Skribent.

J. D. Michaelis Mosaisches Recht. 2 Theile 8vo. Gref. am Mayn 1770 und 1771. Er fuldkommen den store Mand værdig. Stilen er munter, og allevegne møde lærde og dybsindige Undersøgninger, fulde af Nytt, og skulde jeg næsten ansee dette for hans vigtigste Skrift. Dog ønskede jeg at det Angreb T. 2 p. 142 imod det Franske Folk havde været borte.

Hamburgische Dramaturgie von G. E. Lessing 1768 und 1769. 2 Theile 8vo. Er meget vel skrevet og indeholder mange fine Anmærkninger, og forsvares og ophyses de Gamle ret got. Alene at den er undertiden noget for bitter, at de Franske ned sættes for meget, og Shakespear derimod for meget ophøyes.

De la conservation des enfans par Raulin. 2 Tom. A Yverdon 1770. I den første Tome

Some handles fornemmeligen om Generationen, hvor Autor vel nok nedbryder de adskillige gamle Meeninger om den, men sætter ingen anden i Stæden, skriver derhos temmelig uordentlig, og viser kun en maadelig Indsigt i sin Videnskabs Historie; Der handles og om Fødselen selv og dens Følger: Og er derudi endeel got, men dog intet fuldstændigt. I den anden Deel forekommer Børnenes Pleje fra deres Fødsel indtil de blive afvante, og findes her mange gode Ting, og er den meget bedre end den første; Skade kun at altsammen er uordentligt, vidtløstigt, fuldt af Gien-tagelser, ja underriden Modsigelser. Oste gjør og Autor ufornødne Banskkeligheder. Han agter endda at udgive tvende Tomer herom.

Der nicht fabelhafte Centaur aus dem Englischen E. Youngs. Leipzig. 8vo 1756. Originalen er paa Vers. Opfindelsen er noget tvungen; men allevegne møde derimod de dybeste og højestes Tanker, som ret ere en Young værdige. Særdeles fortrefflig er Forestillingen af den Ugudelige paa sin Døds-Seng, og en Christens Bøn. At Ebert er Oversætter er nok til Oversættelsens Roes.

Recherches sur les ruines d'Herculanum avec un traité sur la fabrique des Mosaïques par Fougeroux de Bondaroy. A Paris 8. 1770. Ved at læse denne kan man faae noget Begreb om de Gamles Konster, om de gamle Ting fundne i Herculano, og om de Mosaïste Arbejder, dog intet fuldstændigt.

Comische Erzählungen (von Wieland) 8vo 1768. Alt hvad en munter Geist, et skalkagtigt Vid, en rig Indbildningskraft, og den mest flydende og harmonieuse Posie kan tilvoeye bringe, er her tilvoeye bragt, kun Skade at Sæderne lide ved saadanne Skrifter. Das Urtheil des Paris, og Juno und Ganymed ere efter mine Tanker best skrevne. Wieland er Tydsklands Ovidius.

Fischers Siberische Geschichte. 8vo 2 Theile St. Petersburg 1768. Denne Historie gaaer ikkun til 1661, og begynder egentligen ikke uden fra den Tid, da Russerne udvidede sig paa de Kanter, som skeede 1577. Ved Siberien forstaaes nu omstunder alt Landet fra Casan, og det rette Rusland af indtil de yderste Grændser af det saa kaldte store Tatarie, og til Kamtschatka. Den er ellers egentligen kun et Udtog af Professor Müllers Siberiske Historie udgivet paa Russisk og til Deels paa Tydsk

Eydsff i Ruffifche Samlungen, dog er den sat i bedre Orden, og det unødvendige udeladt. Foran staaer en Indledning af Forfatteren selv, hvorudi handles om Oprindelsen af de fleste saa kaldte Tatariske Folk, og hvor der findes meget got, men ogsaa meget, som ey er udført. Underligt er det ogsaa, at Autor ey har betient sig af De Guignes histoire des Huns, og af Georgii Alphabero Tibetano, thi vel er det sandt, at han allerede 1757. har fuldendte Historien, men da den ey er udkommet førend 1768, saa burde han have efterseet, hvad som kunde høre til hans Forehavende, og da havde han villet finde i bemældte tvende Bøger meget til at forbedre, rette og formere sit ved.

Mis Sara Sampson, ein bürgerliches Trauerspiel in fünf Aufzügen von G. E. Lessing. Staaer i den siette Deel af hans Skrifter trykte til Berlin. 1755. Neppe haver jeg læst nogen Tragoedie, som mere haver vort mig fra først til sidst, hvor Sjælen mere, uformærkt og paa den fineste Maade, sættes i Bevægelse. Altting er fortreffelig, men allermest dog efter mit Skion de Scener i den anden Act mellem Marwood og Mellefont. Frankerige har i dette Slags intet finere, bedre skrevet og skrækkeligere

M. Ehler von der Verbesserung der Schulen. Altona 8vo. 1766. Her findes mange fortreffelige, sande og frimodige Tanker, dog synes mig at Autor er iblant for vidtloftig, og indfører uvedkommende Ting. Det Forslag, at en Konge skulde hvert Aar anvende en Million Rixdaler paa Skolernes Forbedring, og det i 23 Aar efter hinanden bliver befrygtelig inter pia desideria, og gøres ey heller fornøden i Dannemark og Norge, i det mindste ey nær saa stor en Summa. Det er ellers mærkeligt, at denne Forfatter ey vil, at Skolelærerne skulle i Henseende til deres Indkomster hænge af Disciplernes Forældre, hvilket den næst foregaaende derimod ønsker; Saa ulige kunne brave Mænd undertiden tænke! Dog holder jeg heri mere med denne, end med den forrige.

Auberti Miræi notitia Episcopatum orbis Christiani. Antverpiæ 8vo 1613. Er en gandske god, omendskönt vel kort Optegnelse over alle Bispedømmer, hvortil ere føyede nogle gamle Optegnelser. Dog forekomme ogsaa endeel Mangler og Urigtigheder helst i Henseende til Bispedømmenes Stiftelse.

Voyages d'un Philosophe ou Observations sur les mœurs & les arts des peuples de

de l'Afrique, de l'Asie & de l'Amérique. A
Yverdon 12mo 1768. Hvad enten denne
Reise er virkelig giort, eller og opdigtet,
saa indeholder den mange skionne og sande
Anmærkninger over Agerdyrkningen, thi
hertil indskrænker Autor sig næsten alene,
og viser han af Virkningen, at uden Fri-
hed og Eiendom kan ingen retskaffen Ager-
dyrkning have Stæd. Billigen ivrer han
og imod den skændige Slavehandel til Ame-
rica. For Resten haver han intet om Ame-
rica, hvoraf jeg slutter, at en Fortsættelse
skal komme ud. Ellers tillægger han uden
Evil China for megen Roes. Dersom det
er paalideligt, hvad han p. 71 beretter om
det lidet Kongerige Ponthiamas ved Siam,
da har man der et stort Exempel, hvad en
god Indretning af Agerdyrkningen kan til-
vevebringe udi en kort Tid. Jeg maa rent
ud tilstaae, at jeg heller vilde have skrevet
denne lille Bog, end de mange Bind af
Universal Lexico, eller af Theatro Europæo.

Eenige Aanmerkingen de Nederduitsche
taal en verscheidene Oudheden aengaende
door Frans Burman. 2 Deele 8vo. Utrecht
1768. De fleste Ord, som her ere sam-
mentlignede, ere franske og Hollandske, og
er deres Betydning og Oprindelse meget
lærd og skarpsindig eftergrundstet. Mange
Eing

Ting, angaaende Adelen, Heraldiquen, og adskillige gamle Skikke, saa og den Hollandske Orthographie ere ved den Heilighed bleuene bedre oplyste. Skade kun, at ingen bestandig alphabetisk Orden er bleuen fulgt, men den ofte afbrudt, begyndt paa nye igien, og undertiden Ordene fremsatte uden mindste Orden.

Literarisches Wochenblat. Nürnberg 8vo. 1 Band 1770. Her forekomme en Deel gode Efterretninger om gamle trykte, og rare Bøger. Alt det øvrige, som bestaaer kun i Anmeldelser er ey nyttig uden for dem, der boe i Nürnberg og i den Egn.

Epistolarum centuriæ tres editæ a Simone Abbes Gabbema. Harlingæ 8vo 1663. De fleste ere af det 16de Sæculo, og deels skreue af, deels til Johannes a Lasco, Th. Canterus, P. Melancton, J. Scaliger, J. Casaubonus, Suffridus Petri, Th. Beza, J. Lipsius, J. Doufa, Giphanius &c. En Deel got, og som derhos ellers ikke forekommer, findes her, fornemmelig om de Lærdes Skæbne, Meeninger; Men det meste er, som gemeenligen alle saadanne Brevsamlinger, af ringe Vigtighed; Af det 90 Brev i den 3 Centurie p. 754. synes det, at den
navns

navnkundige! Fra Paoli haver udi sit Hierte været reformert, og i det 92 p. 760 forekomme gyldene Ord om Tolerance i Religionen af den Engellske Bisp Jo. Davenantio.

Essais historiques sur l'Inde par de la Flotte. A Paris 12mo 1769. Her findes i Korthed mange mærkværdige Ting, ja saadanne, som man forgæves leder efter i vidtløftigere Bærker; Dog beskrives her fast alene Kysten af Coromandel. Hvad her fortælles om den sidst førte Krig i Indien imellem de Franske og Engellske, findes langt udførligere og bedre i Lawrence's Mémoires, hvilket ey heller er at undre paa, siden det var Lawrence's Hodvedsag, og la Flotte kun behandler det, som en Bisag. Efterretningen om den Indianske Gudelære findes ogsaa meget bedre hos Hollwell. Dog ere de ey heller altid eens i deres Beretninger, som vel kan komme deraf, at de have hentet dem fra adskilte Lande i Indien.

Relation du voyage de l'Evêque de Beryte par la Turquie, la Perse, les Indes &c. jusqu'au Royaume de Siam & autres lieux par M. de Bourges. A Paris 8vo 1666. Søren Tachards, Louberes og fleres Reiser

ser udkomne, haddes her næsten de bedste Efterretninger om Siam. Hvad her siges om de andre Lande, er fort og maver, og handles mest om Missions-Sager, siden Forfatterne vare Missionairer. Oprigtig synes ellers denne Beskrivelse at være.

Rolf Krage, et Sorgespil i fem Handlinger af J. Ewald. Kiøbenhavn 8vo 1770. Her er megen Genie, de gamle Sæder og Skikke temmelig vel fulgte, og den barbariske Heroismus vel forestillet. Skade at det ey er paa Bers, at det ey udgjør nok som een Handling, at det egentligen horer op med den tredie Act, da Rolf doer, at Gevars Character er alt for slet for en dydig og vits Mand, at Hothers er tvetydig, at slæbende Udtryk og matte Stæder afbryde alt for ofte Handlingen, naar den bør være heftigst, at Stræger forekomme for ofte, i Utide, og uden at betyde noget. Derimod ere Rolfs, Hialte, Rude, og Signe fortreffeligen skildrede. Biarke er kun maadelig, Skuld er affkyelig, som hun bør. Det synes ey rimelig at Rude skulde ey have fundet Leilighed at advare Rolf, da hun vidste saa meget om Forræderiet. Frø og Freyr gjøres uretteligen til tvende Guder, da de kun vare een. Freya og Frygga derimod, som vare tvende, til een. Hvidskialf

skialf skrives allevegne i Stædet for Hlid-
skialf.

Nachlese besonderer Nachrichten von
Italien von J. C. Nemeitz. Leipzig 8vo 2
Theile 1736 Det beste her findes ere ad-
skillige smaae Efterretninger for dem, som
ville reise i Italien. For een der haver læst
andre gode Reisebeskrivelser over dette Land,
findes lidet nyt, dog maae man sige til Aus-
tors Undskyldning at mange af dem ere ud-
komne efter hans Tid. Det meste an-
gaaer og Beskrivelser af Bygninger. Un-
dertiden synes han mig at være ubillig imod
Italienerne, og undertiden noget for let-
troende. Imidlertid kan dog dette Værk
lade sig læse.

Nuova trasfigurazione delle lettere
Etrusche 4to 1751. Den ubekiendte Autor
vil at de almindeligen kaldte Etruriske Bog-
staver skulde være Gothiske eller Runiske,
hvilke han uretteligen anseer for eet. Men
han betænker ikke at Gothernes Herredoms-
me varede ey længe nok i Italien for at op-
fylde den med saa mange Monumenter,
som de Etruriske ere, og dernæst at Ru-
ner ey vare deres Bogstaver. Dog maae
man tilstaae at nogle af de Etruriske Bogsta-
ver ligne vore Runer, hvorvel de have en
gandske

gandske anden Porestas. Oberalt har denne Autor hverken Lærdom eller Indsigt nok for at undersøge disse vanskelige Ting, hvorfor han en heller har gjort andet end at bringe en nye Meening paa Banen.

Het hoog Adelyk en Adelyk Zeelandt uitgegeeven door Willem te Water. Te Middelfburg 8vo 1761. Den nye Autor har en skrevet noget uden Fortalen, som er meget lang, og endeel Anmærkninger. Bogen selv bestaaer i tvende noget gamle Fortegnelser over den Zeelandiske Adel, og en Fortæring derover af Jacob van Grypskerke, som levede omtrent 1574. Bærket er ziret med den Zeelandiske Adels Baabener.

Von den Varden, aus dem Englischen. Leipzig 8vo 1770. Lader sig vel læse, hvorvel denne Materie er en nok udført her, og endeel derom findes bedre i Bruckeri historia Philosophiæ.

Beschreibung des Saal-Kreises von J. C. von Dreyhaupt. Halle 1755. Fol. 2 Th. Denne Beskrivelse er saa fuldstændig og nøyagtig, som den kan være, og fattes nok inter, som kan give Oplysning i alle Ting denne Kreds vedkommende. For Indfødde ere saa omstændelige Beskrivelser meget

get fornøielige, for de fleste Fremmede, der imod Fjædsommelige. Om de gamle Erkes-Bisper af Magdeborg er med det samme meget anført.

Memorie Istoriche di quanto e' accaduto in Sicilia dal tempo de' suoi primieri Abittatori fino alla coronazione del Re Vittorio Amedeo da Giovanni Battista Caruso. In Palermo 1742 - 1745. 3 Volumina 6 Partes. 4to. Saa vidt mig er bekiendt, nedstiger ingen Indføds Historie af Sicilien til senere Tider end denne; og er den fuldstændig, nøyagtig og flittig skrevet, hvorvel det ey er meget vanskeligt at skrive got om et Land, der saavel udi gamle, som nyere Tider haver havt saa mange gode Historieskrivere. Desuden findes her ingen nye Opdagelser, og Stilen er kun maadelig.

F. E. Boyfens allgemeines Historisches Magazin. Halle 1767 = 1770. 8vo. 6 Th. Endskiondt Titulen lyder almindelig, saa findes her dog ey stort andet, end hvad som vedkommer Historien af det Magdeborgiske. Det betydeligste Bærk er den berømte C. Sagittarii Historia Archiepiscopatus & Ducatus Magdeburgensis.

Jydske Efterretninger. Aalborg 8vo. 3 Dele 1767 : 1769. Denne Samling er ey uden Nytte, og af en moralsk, historisk og oeconomisk Indhold. Underriden forekomme nogle Bers, som ey ere at foragte. Priseligt er det at Samlerne see mere paa det Nyttige end paa det Smukke, thi man bør vel altid at see i Begyndelsen paa det forste. Det var at ønske, at mere oeconomisk indkom. Hvert Aar udgaaer eet Bind. For 1770 er alerede ude, men jeg har endnu ey læst den Deel.

J. Graffman de Strengnesia. Pars 1. Upsaliæ 4to 1768. Førend mange saadanne særdeles Afhandlinger ere vel udarbejdede, kan man ey vente en almindelig og god Beskrivelse over et heelt Land.

Relation om Tingene i Danmark af C. Tøstrup. Glensborg 4to (1747) Vel havde denne flittige Mand egentlig ikke stude- ret, hvorfor han ogsaa tager Feil i enkelte Sager, men dog har han mange gode Efterretninger, særdeles har han været lykkelig i at komme over endeel gamle Documenter, som det dog er Skade, at han deels ey haver fuldstændig indfort, og deels ey gandske rigtig i visse Poster. Ey heller haver han i dem taget den gamle Ortho- gra-

graphie i agt, saa og forandret Sproget i dem til det nu brugelige.

Neues Bremisches Magazin 3. Theile 8vo. Bremen 1766: 1770. Indholden er adskillig, moralsk, physisk, oeconomisk. I hver Deel ere 3 Stykker. Det meste er oversat af Engelsk. De beste Stykker er efter mine Tanker: Psalmanazers Levnet, Jansons Forsvar for det plattyske Sprog, Mackenzie om Pesten i Constantinopel, Ellis om Svampernes Natur og Formation, Francklins physikalske Observationer, Hays Forsøg over Hastighed, Retfærdighed og Vedelmod udi en Fildragelse med Herr Wentworth, Ellis om Actinia Sociata, Hamilton om Vesuvii Brand 1767, og Efterretning om den Mecklenborgske Autodidacto Joachim Trump. Jesuiten Atiret hans Beskrivelse over Reysereis af China Lysthauge er og meget merkværdig, dersom den i alle Ting er paalidelig. Historien af forrige Krig fra 1756 til 1762, og den store Poliske Konge Johan Sobieski hans Levnet ere og gode, men det første af dem staaer i det Bremiske Magazin. Nogle Stykker af Ossian ere og her oversatte. Det tredie Stykke af den 3die Deel er nok endnu udkommet.

J. L. Moshemii & J. M. Gesneri epistolæ amœbææ. Lipsiæ 8vo 1770. Latinen er god, og Mosheims Charakter kan man got lære at kiende her, og det til hans store Fordeel.

Histori der Nederlandsche Vorsten, door Frans van Mieris f. 3 Tomer. Gravenhaage 1732 - 1735. Denne vel skrevne Historie gaaer egentlig fra 1388 til 1558, og er den fornemmelig oplyst ved Mynter, som her ere stukne i Kobber.

G. Zanetti dell' origine e' della moneta Veniziana. Venezia 8vo 1750. Giver god Oplysning i denne mørke Sag.

Ejusdem Zanetti de numis Regum Myfiæ seu Rasciæ Venetiis. 8vo 1750. Tiener til at stoppe et Hul i den Serviske Historie, som endnu er kun lidet oplyst; da dog Kongerne i Servien have engang været temmelig mægtige, saa at tvende af dem kaldte sig i det 14 Sæculo Keysere

Ejusd. Zanetti Sigillum æreum Alesinæ Venetiis 8vo 1751. Den lærde Autor tager Anledning af dette Sigil at oplyse Historien af Alesina, fød Marggrevinde af Montferrat, og hendes Mand Neapoleon af den

den Urfinſke Slægt, ſaa og om Klæde-
dragterne i Italien i det 14de Sæculo.

Lettres ſur la decouverte d'Herculane
par Seigneux de Correvon 8vo. 2 Tomes. A
Yverdon 1770. Her er med megen Flid
giort et Udtog af de adſkillige Bøger, ſom
have ſkrevet om de Herculanſke Antiquitæ-
ter, endog af de 5 første Tomer af det
prægtige Værk om de der fundne Male-
rier. Selv har Autor ikke ſeet diſſe An-
tiquiteter. I nogle Poſter, eruditionen
vedkommende, ſeyler han dog, eller og
Forfatterne af bemældte ſtore Værk.

G. Schütze de cruentis Germanorum
gentilium victimis humanis. Lipsiæ 4to.
1743. Dette er den anden Edition af den
ne ordentlige og vel ſkrevne Afhandling,
ſom uden Tvil var den lærde Autors første
Arbeide.

Arvid Mollers Beſkrifning öfwer Eſt-
och Viſland. Wåſterås 8vo 1756. Om
Eſter og Letter ere her mange ſkionne Eſters-
retninger og Formodninger, og om Byen
Dorpt en vidtloftig Historie. Men for
Reſten Rudbeckiferer Autor for meget, helſt
naar han handler om Verdens Bebyggelse,
og de Nordiſke Folks Herkomſt, thi han
E 3 gör

glor ey alene med mange Finnerne til Nordens ældste Indvaanere, men leder endog de Svenske fra dem, og det Svenske Sprog fra det Finiske og Lappiske.

Gemeenschap tussen de Gottische Spræke en de Nederduitsche (van Te Kate) Amsterdam 4to 1710. Dette var ligesom en Prodromus af denne ypperlige Mand for hans store Værk om det Nedertydske eller Hollandiske Sprog, der egentligen er en Dotter af gammelt Sarsk og Frisisk, og hvis Overeenstemmelse med det Gothiske i Ulfilæ evangelier vises her meget got.

Oostfriesche Oorsprøngkelykheden door J. J. Harkenroht. Groningen 8vo 2 Tomer. 1731. Er egentlig kun en Historie over de Ost-Frisiske Byer, hver for sig, og samlet med mere Flid, end skrevet med Critique og Lærdom.

Lettres à un Seigneur Anglois par H. Walpole traduit de l'Anglois. 2 parties. A la Haye 8vo 1764. Her igiendrives meget vel de falske Beskyldninger, som Mylord Bolingbroke haver gjort imod det Engelske Ministerium, der saa lykkeligen førte Krigen imod Frankerige, angaaende den
Spaniske

Spanſke Succession; Dog undrer jeg mig at her forekomme ſaa ſaa Anecdoter.

Les grands Evenemens par les petites causes. Amsterdam 8vo 2 Parties. 1760 par Richer. Lader ſig læſe med Behag, og forekommer her endda en ret mange Bildfarelſer i Historien, ſom de nye Franſke Skribenter ellers ere fulde af. Skade kun at de fleſte Tildragelſer ere alt for bekiendte, og at det synes at Autor's Læsning haver været for indfrænket.

Histoire de Nader Chah' traduite du Perſan par Jones. 4to 2 Tomes. A Londres 1770. Capitaine Niebuhr bragte dette Perſiſke Manuskript hjem med ſig, og den Engellænder Jones overſatte det paa Franſk efter vor Konges Begiæring. Historien er omſtændelig og paalidelig, undtagen hvor Hykleri har bragt Autor til at tie, eller forvænde Tingene. Den er ellers meget oplydt med den Oſterlandene ſædvanlige Svulſt. Overſættelſen synes at være heel oprigtig. Overſætteren har føyet bag til en Liſte over de Perſiſke Konger efter deres egne Skribenter, og Geographice forklaret Navnene af Stæder og Lande i Perſien, hvilken Forklaring er dog meget mager og ufuldſtændig, og henviſer næſten

allevegne til Herbelot. Derpaa følger en Underretning om den orientalske Poesie, hvorudi er meget Got, undtagen det synes mig, at Autor for meget ophøyer bemaeldte Poesie. Til en Prøve har han oversat endeel saadanne smaae Poëmata, af hvilke følgende behage mig best. Hafiz Ode p. 244 og 245. En Arabisk Prindses p. 259. En anden Arabisk Ode p. 261. Hafiz 1. Ode p. 266. Hans 7. p. 271. Hans 10. p. 274. Elegien over Tamerlans Sønner p. 277. Den Arabiske Prindses Satire p. 280 : 282.

Essais de Montaigne par P. Coste 6 Tomes. 8vo. A Londres 1739. Hele Indholden er moralsk, og hvorvel han undertiden skriver for frit om Ricerlighed, heel ofte giver os noget gandske andet end Titlerne af Capitlerne love, jævnlig viger fra sin Materie, og blander mange Ting i hinanden, iblant imodfiger sig selv, er undertiden for dristig i at giøre nye Ord og Talemåader, og at anvende de gamle paa nye og usædvanlige Maader, og ey sielden alt for sceptisk; synes og at handle alt for meget om sig selv, og i den Henseende at nedlade sig til alt for smaae Ting, som naar han fortæller os, paa hvad Tid han gaaer til Stols; Saa maae man derimod ogsaa paa

paa den anden Side tilstaae, at hans naive Sprog behager meget, at han er ret løffelig i at sige meget med faae Ord, at faa Skribenter beskrive Mennesket saa noye, som han, ved det saa have saa noye iagttaget sig selv; at just de smaae Ting, som han herudi nedlader sig til, ere uden Lige behagelige, at han paa en forundringsværdig Maade veed at benytte sig af de gamle Skribenter, helst de latinske Poeter, og Seneca, Plutarchus, Cicero, Plato, at han gemeenligen treffer det rette og viser god Skionsomhed. Hans Skrift bør derfor lignes ved en Mark, fuld af de smukkeste og mest vellugtende Blomster, hvoriblant dog findes ey alene gemeene, men og skadelige, og de der stikke, som Nælder og Tidler, og hvilke alle staae iblant hinanden uden nogen Orden, saa at den ene ofte sfiuter den anden; En Uorden, der dog er behageligere end den skionnesten Orden, hvor man overseer hvert Slag for sig og paa eengang. De vel skrevne meget ordentlige Boger læser man eengang, men de vel skrevne uordentlige ofte, thi man finder altid noget Nytt i dem. Coste haver gjort meget vel deri, at han i Noterne haver forklaret de af Brug gangne Ord og Talemaader. De beste Stykker i Montaigne ere efter mine Tanker følgende: 1 B.

25. Cap. om Børne-Opdragelsen. I det
 38. Cap. p. 26. T. 2, at man bør være sig
 selv nok. Cap. 43. om Love imod Over-
 daad. Cap. 47. om vor Forstands og
 Jugements Ustædighed eller Uvished. 2 B.
 Cap. 1. Om Ubestandigheden af vore Hand-
 slinger. Cap. 10. om Bøger. Cap. 11.
 om Grumhed. Cap. 12. Forsvar for Rai-
 mond af Sabonde, hvor der mindst handles
 om ham, men tages Andledning at skrive
 om Religionens Misbrug, om Menneskets
 Fordele, om Dyrenes Egenskaber, om
 Smukhed, at den naturlige Stand er den
 beste, at Videnskaberne ere forfængelige
 (hvor man jævnlig sporer at Rousseau haver
 gaaet i Montaignes Fied,) om vor Kund-
 skabs Uvished, og Pyrrhonismi Fordele,
 om den sande Philosophie, om Guddom-
 men, om Sielen, Menneskets Forander-
 lighed, og hvor vanskeligt det er for ham
 at kiende sig selv, Usikkerheden og Ustædig-
 heden af vore Love og Meeninger, om
 Sandserne. Dette Capitel haver 448
 Sider, og er uden Tvil det vigtigste i den
 gandske Bog. Cap. 16. om Vre. Cap.
 17 om høye Tanker om sig selv, hvor han
 ogsaa t. 3. p. 569 og 570 viser, hvor far-
 ligt det er, at forandre Indretningerne i
 en Stat; Ord, som burde skrives over alle
 Slotte og Raadstuer. I Cap. 37. t. 4.

p. 290:297. Om Medicinens Uvished.
 3. B. Cap. 2. Om Fortyndelse over hvad
 man haver gjort, hvor han p. 365. hand-
 ler om Ungdommens moralske Fordeel frent
 for Alderdommens. Cap. 3. om de tre
 Slags Omgange med Venner, Fruentim-
 mer og Bøger. Cap. 4. om Diverſion o:
 at læge Paſſioner ved modsatte og andre
 Paſſioner, et ypperligt og nyttigt Capitel.
 I Cap. 5, om Fornoyeſerernes Nodvendig-
 hed for Alderdommen, om Giſtermaal,
 om Elſkov, og handler han i dette Capitel
 meget om ſig ſelv. I Cap. 6. T. 5. p. 11. 20.
 om Overdaad og Gavnildhed hos en Re-
 gent. p. 29:45. om Americanerne, og
 Spaniernes ſlette Opførelſe imod dem. I
 Cap. 8. p. 103. om de ringe Aarſager,
 ſom beſtemme Skriſters Bærdie. p. 106:
 112. om Hiſtorieſkriveren Tacito. I C.
 9 p. 208. om Sprogenes Foranderlighed,
 p. 224. om Moralens vigtige Virkning
 paa Menneſkene. I Cap. p. 11. 319:326.
 om Hererie. Cap. 12. om Phyſionomie,
 hvor der og handles p. 338. om Videnska-
 bernes Unytte. I Cap. 13. p. 403. om det ju-
 ridiſke Sprogs Mørkhed, p. 410. om Lo-
 gomachier, p. 510 og 520. at det at leve
 er vor fornemſte Forretning. I dette Ca-
 pitel handler han overmaade meget om ſig
 ſelv, og viſer her, ſom paa mange andre
 Stæder

Stæder, at udi Socrate Hayes det fornemste Mønster til at indrette vort Levnet efter. I den 6. Tome er intet af Montaigne selv uden Brevene, hvoraf det 5. om hans Bens Boetii Død er mærkværdigt. Der er og en Afhandlig af samme Boetio om den frivillige Erældom, som er meget efter min Smag, og Jomfrue Gournay's Fortale for den Udgave hun gjorde af Montaignes Essais, hvorudi hun meget vel forsvare dem. Af de tilføiede Domme og Critiquer over Montaigne kan man see Ustadigheden og den ringe Paalidelighed af Menneskets Domme.

Discours sur Salluste par Gordon, traduits de l'Anglois. 12mo 2 Tomes 1759. Her ere i alt 9 Discours, hvoraf den sidste som handler om de Forandringer, der skee i alle Regieringsformer, er den beste. Det forstaaer sig at han foredrager den Engelske Regiering, men det lader dog at han selv frygter for, at den ey kan blive ret længe bestandig. Disse kunde ellers ligesaa vel kaldes Discours over Livius, Tacitus &c. som over Sallustio, thi i hver Discours tages ifkun Anledning af Sallustio, men hver handler om sin Materie, og i hver anfores undertiden Sallustius, og tages Exempler af ham, men ligesaa ofte af andre Romerske Skribenter, ja endog Grækske.

L'hom-

L'homme de lettres par D. Bartoli, traduit de l'Italien par Delivoy. 12mo 3. Tomes. A Paris 1760. Autor var Jesuit og døde 1685. Hans Stil er paa de fleste Stæder for pyntet, og for vidt søgt. Indholden er ellers god, og i de fleste Ting rigtig; Skade kun, at Sagttagelserne ere for almindelige, og indeholde sjælden noget nyt, eller ret dybsidigt. Exemplerne ere og alt for bekiendte. Med alt det er her meget sanket om fast alle muelige Omstændigheder, som en lærd Mand kan komme i, hans Skiæbne, Feyl, Dyrer; Men derimod alt for lidt om hvorledes han skal skrive, og hvad han da haver at tage i agt. Det lidet herom findes i den tredie Tome, som overalt synes mig at være den bedste, ligesom den første at være den fletteste. Oversættelsen synes god og rigtig, undtagen i Bersene, men Oversætterens tilføiede Noter ere flette, og indeholde alt for bekiendte Ting, thi den som giver sig til at læse saadan Bog uden at vide mindste Besked om, hvilke Folk Socrates og Plato have været, bør en læse den.

Essais sur divers Sujets de litterature & de morale par l'Abbé Trublet. A Paris 12mo. 4 Tomes 1762. De tvende første Tomer ere kun maadelige. I den første behage

behage mig mest den Afhandling om Dou-
 ceur : en stille Behagelighed, og den om
 Naamindelser. I den anden Tome, den
 om Smagen, hvilken efter mine Tanker er
 fortreffelig, en om Frygtagtighed i Bøsen,
 en om det naturlige i geistrige Skrifter,
 og en om Geist : Elprit. Den gandske
 tredie Tome er meget smuk, men særdeles
 den om Genie : Opfindelses kraft. I den
 fjerde behager de mig alle, undtagen den om
 Poesien, hvor denne ædle Kunst forestilles
 langt under sin Værdie. Sammenlignin-
 gen mellem Homerus og Virgilius er og alt
 for kort, og siger ey andet, end hvad La
 Motte haver forhen sagt bedre. Alle disse
 Afhandlinger bestaae af korte og afbrudte
 Tanker; En Maade, der er meget let at
 skrive paa, men derfor dog meget nyttig,
 thi derved reddes mangen god Tanke fra
 Undergang. Bag ved den fjerde Tome
 staae Betragtninger over Beltalenhed,
 særdeles den paa Prædike-Stolen, hvor-
 di findes meget got. Skade kun at Autor
 ey haver kiendt andre end Franske Præ-
 dikantere.

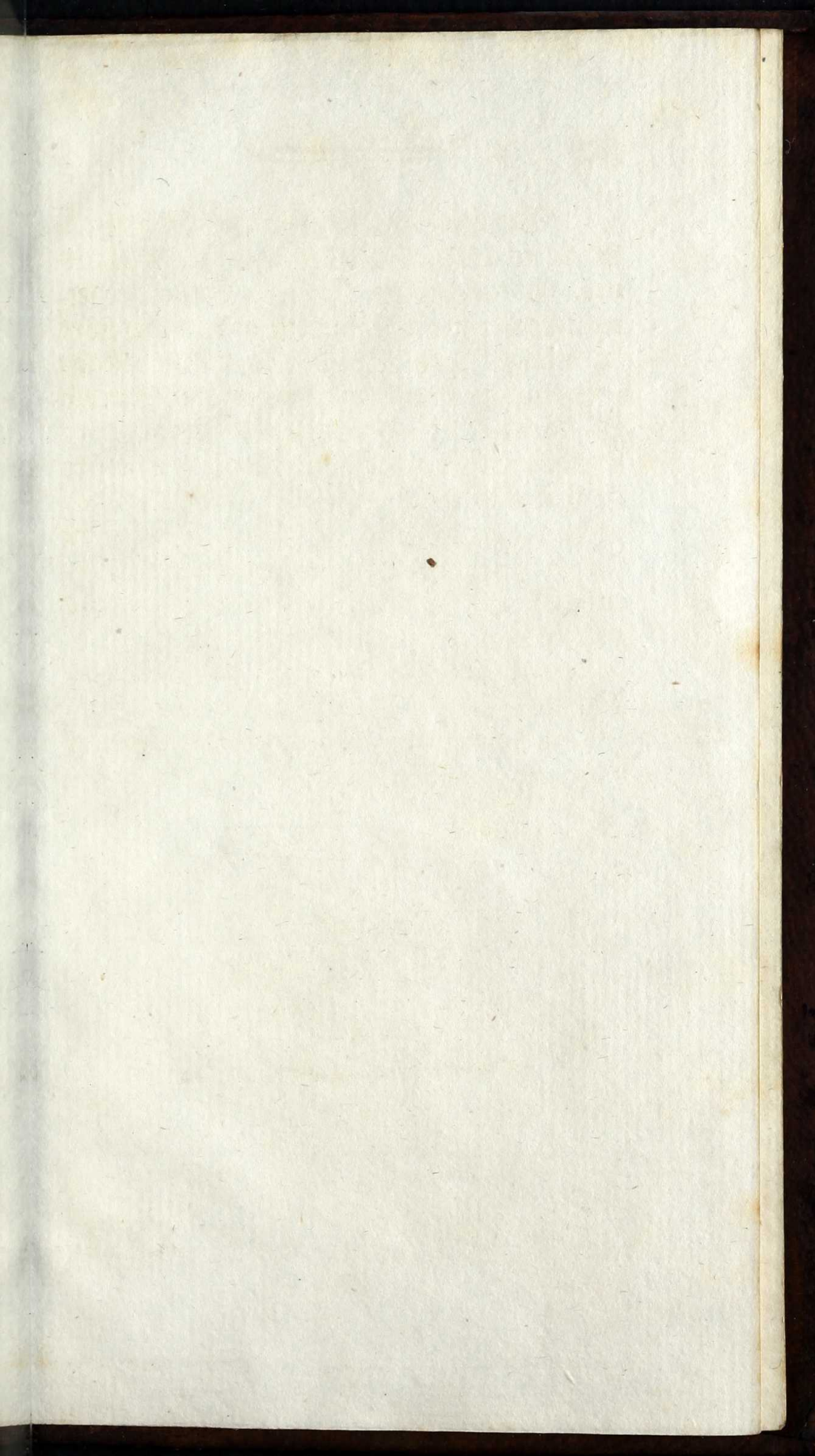
Lettres edifiantes sur la visite Apostoli-
 que de M. de la Beaume a la Cochinchine par
 M. Fadel. A Venise 4to 1746. Her fin-
 des kionne, og som det lader sande Ester-
 vernin-

retningte om Cochinchina, og er det altsammen rigtigt, hvad som her skrives om Jesuiterne, da maae man tilstaae at de af dem, som da opholdte sig i Cochinchina, have været meget flotte Personer. Bogen er ellers ofte fiædsommelig for de mange Stridigheders Skyld mellem Jesuiterne, og de andre Missionarier. Autor synes med Grund at beskylde Jesuiterne for overtroiske og fabelagtige Beretninger, men er ey selv gandske frie for dem.

A. A. Georgii Alphabetum Tiberanum. Romæ 4to 1762. Her gives mere end Titulen lover, thi den anden Deel vedkommer kun Alphabetet og Sproget af Tibet, og den første, som den længste, derimod Religionen, hvis Indhold her vel forklæres, men Spørsmaal dog, om Autor har ret i den store Overeenstemmelse, som han vil finde mellem Manichæismum og Lamernes Religion i Tibet. Imod Protestanterne i Almindelighed er han grov og bitter, og i sær beegner han la Croze og Beausobre meget uanstændigen. Jablonsky Pantheon haver han ey heller nok brugt. Imidlertid findes her megen Lærdom, og hører denne Bog vist til de faa, som udvide vore Indsigter og Kundskab.

Bergleichungs-Tafeln der Schriftar-
ten verschiedener Völker, von C. W. Bütt-
ner. Göttingen 4to 1771. 1 Stück. Det-
te er den trykte Begyndelse af et meget stort
og mange Aars Arbeide, som skal bestaae
i at sammenligne alle bekiendte Sprog.
Af denne liden Prøve synes Autor i sær
at have fundet en Hoben Nnt i Henseende
til Satavernes Sprog og Herkomst. Men
at han gjør Peuciner, Geter, Gother og
Normänner til nær beslægtede Folk, er
gandske vist urigtig, og tviler jeg ogsaa
høyt paa, at Belgier, Cimbrer og Ind-
vaanerne af Wales have været nær be-
slægtede, saa og Vandaler, de nyere Bay-
rer og Østerriger, og ligeledes Medier,
Ehracier og Slavonier.

The following is a list of the
 names of the persons who
 were present at the meeting
 held on the 1st day of
 January, 1850, at the
 residence of Mr. J. W.

